

.....

Jaarverslag 2007

Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

.....

Leeswijzer

De Koninklijke Bibliotheek (KB) legt met dit jaarverslag verantwoording af over het gevoerde beleid in 2007 en de resultaten hiervan. Het jaarverslag is in eerste instantie bedoeld voor de Nederlandse overheid, in het bijzonder voor het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (www.minocw.nl). Het laat zien hoe de KB vorm gegeven heeft aan haar beleid, en hoe de beschikbaar gestelde middelen zijn ingezet.

Daarnaast wil de KB zowel haar klanten als een wijde kring van collega-instellingen, waaronder bibliotheken, archieven en universiteiten, informeren over de activiteiten van de nationale bibliotheek van Nederland.

Het jaarverslag bestaat uit drie hoofdstukken. In Hoofdstuk 1 wordt aan de hand van de beleidsthema's uit het *Beleidsplan 2006-2009* (www.kb.nl/beleidsplan2006) verslag gedaan van het tweede jaar van de lopende beleidsperiode. Hoofdstuk 2 beslaat de cijfermatige verantwoording in de vorm van prestatie-indicatoren. Deze drukken een aantal kernactiviteiten van de KB in cijfers uit. Hoofdstuk 3 bevat de financiële verantwoording met de integrale jaarrekening en de accountantsverklaring.

Een gedrukte samenvatting van het jaarverslag 2007, inclusief een USB-polsband met daarop de integrale versie van het jaarverslag, kunt u opvragen bij de afdeling Communicatie van de KB. Deze samenvatting is eveneens beschikbaar in het Engels.

Het jaarverslag 2007 is digitaal beschikbaar (Nederlands en Engels) via de KB website:
www.kb.nl/verslag2007

Het jaarverslag bevat om redenen van veiligheid en privacy geen digitale handtekeningen. Exemplaren van het originele verslag zijn aanwezig in het archief van de KB.

.....

Bestuur

mr. drs. L.C. Brinkman, voorzitter

mr. H.J. Bruggink

mr. drs. F.H.J. Visscher (tot 1 november 2007)

mr. drs. L. Jongsma (vanaf 1 november 2007)

mw. dr. B.E. van Vucht Tijssen

Directie

dr. W. van Drimmelen, Algemeen Directeur

dr. M.P. Bossenbroek, Directeur Collecties & Dienstverlening

H.J. Jansen, Directeur e-Strategie

dr. P.J. Moree, Directeur Bedrijfsvoering

drs. J. F. Steenbakkers, Directeur e-Strategie & Huisvestingsbeleid (tot 1 november 2007)

.....

Bestuur en organisatie

De KB werd in 1798 opgericht en is sinds 1993 een zelfstandig bestuursorgaan dat wordt gefinancierd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (ocw). Het bestuur van de KB wordt gevormd door het Algemeen Bestuurscollege en bestaat uit vier leden. Deze zijn benoemd door de minister van ocw. Bij het Algemeen Bestuurscollege berust de bevoegdheid tot regeling en bestuur van de KB. Voorzitter is de heer mr. drs. L.C. Brinkman. De overige leden zijn de heren mr. H.J. Bruggink, mr. drs. F.H.J. Visscher (op 1 november 2007 opgevolgd door mr. drs. L. Jongma) en mevrouw dr. B.E. van Vucht Tijssen.

Binnen het door het Algemeen Bestuurscollege vastgestelde beleid berust de leiding van de KB bij de Algemeen Directeur, dr. W. van Drimmelen. Deze vormt samen met de Directeur Collecties en Dienstverlening (dr. M.P. Bossenbroek), de Directeur e-Strategie (H.J. Jansen) en de Directeur Bedrijfsvoering (dr. P.J. Moree), de directie. De Algemeen Directeur is verantwoording verschuldigd aan het Algemeen Bestuurscollege.

In de structuur van de organisatie vonden de volgende wijzigingen plaats:

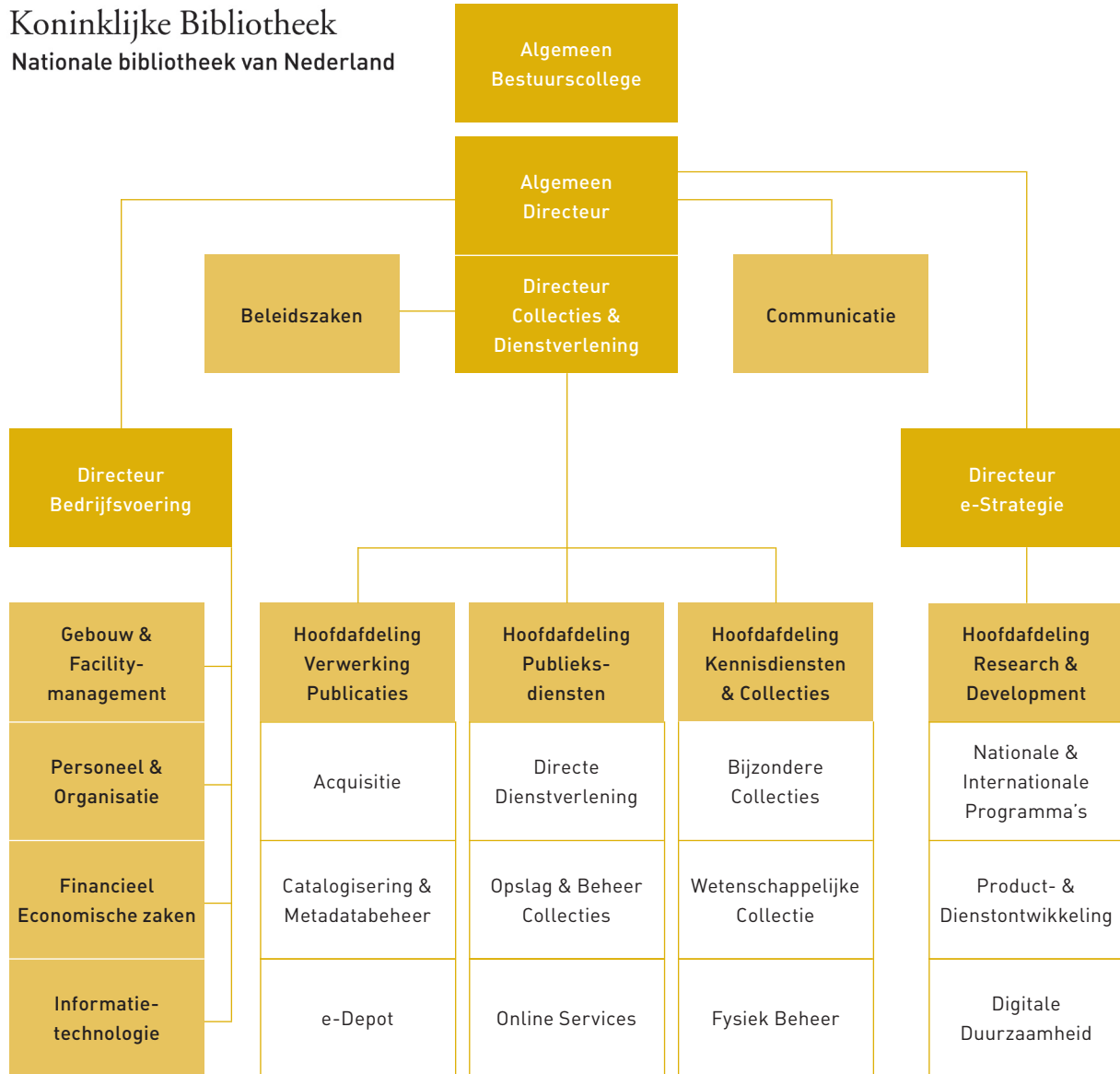
- Per 1 november 2007 wordt de directie gevormd door vier directeuren. Voorheen telde de directie vijf directeuren. Deze wijziging is het gevolg van de pensionering van drs. J. F. Steenbakkers, Directeur e-Strategie en Huisvestingsbeleid.
- In 2007 is de organisatiestructuur van de Hoofdafdeling Publieke Dienstverlening (HPD) gewijzigd. De afdeling Algemene Taken heeft plaatsgemaakt voor twee nieuwe afdelingen: Online Services (OLS) en Marketingcommunicatie. Deze organisatiewijziging heeft tot doel de positie van de KB op de markt van de online dienstverlening te versterken en te vernieuwen. Het betreft hier zowel de kwantiteit als de kwaliteit van de online dienstverlening. Door deze organisatieaanpassing creëert de KB een evenwichtige balans tussen fysieke en online dienstverlening.
- De reorganisatie van de afdeling IT die in 2006 in gang is gezet, is in 2007 verder uitgewerkt. Per september 2007 is de afdeling gaan werken volgens de nieuwe opzet. In deze nieuwe opzet zijn de werkzaamheden op een andere wijze dan voorheen geclusterd. De afdeling bestaat nu uit vier productgroepen en twee stafgroepen. Als onderdeel van de reorganisatie is ook geïnvesteerd in de professionalisering van de IT-medewerkers. De verwachting is dat de IT-component, zowel bij de reguliere taken als bij de innovatieve projecten van de KB, de komende tijd alleen maar zal toenemen. Door deze reorganisatie is de IT-afdeling beter toegerust om haar belangrijke rol te kunnen blijven vervullen.
- De reorganisatie van de Hoofdafdeling Kennisdiensten en Collecties (HKC) werd per 1 mei 2007 geïmplementeerd. In de nieuwe opzet is er sprake van een afdeling wetenschappelijke collecties, een afdeling bijzondere collecties en een afdeling fysiek beheer.

Organogram

december 2007

KB

Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Vereniging Vrienden van de Koninklijke Bibliotheek

.....
Sinds 1938 bestaat er een actieve Vereniging Vrienden van de Koninklijke Bibliotheek, die de verwerving van bijzondere aanwinsten ondersteunt. De Vrienden doen dit door fondsen bijeen te brengen waarmee de KB belangrijke onderdelen van het Nederlands cultureel erfgoed kan aankopen.

De Vrienden hebben in 2007 bijgedragen aan de verwerving van enkele zeer bijzondere werken. Begin 2007 heeft de KB het beroemde *Gruuthuse*-handschrift kunnen aanschaffen. Het *Gruuthuse*-handschrift is een van de belangrijkste bronnen voor de Middelnederlandse letterkunde en voor de Nederlandse cultuurgeschiedenis van de middeleeuwen. Het is het laatste topstuk van de middeleeuwse cultuur dat nog in particuliere handen was.

Aansluitend op de ledenvergadering van de Vereniging Vrienden in mei vond een bijeenkomst plaats rondom het *Gruuthuse*-handschrift. Deze bijeenkomst was bedoeld voor allen die de aanschaf van het handschrift mogelijk hadden gemaakt, waaronder de Vrienden. Diverse sprekers, o.a. prof. dr. Frits van Oostrom van de Universiteit Utrecht en prof. dr. Frank Willaert van de Universiteit Antwerpen, bespraken het handschrift en de liederen. Het gezelschap *Fala Música* bracht ook een aantal liederen ten gehore.

In 2007 is tevens bijgedragen aan de aanschaf van het *Bout-Psalter-Getijdenboek*. Het handschrift is hoogst interessant, zowel vanwege zijn tekstuele als zijn visuele inhoud, en bevat schitterende bladvullende miniaturen, geschilderde initialen en gevoelig, vaak humoristisch penwerk. Het bevat prachtige voorbeelden van miniaturen van meesters die in verschillende steden werkzaam waren; hun bijdragen aan dit manuscript maken het noodzakelijk om de opvattingen over de praktijk in Nederlandse ateliers van de vijftiende eeuw te herzien.

Tot slot hebben de Vrienden in 2007 de incunabel *Magni Turci as diversaram civitatum senatus epistole elegantissime* (Deventer 1490) aan de KB geschonken.

In het najaar vond een drukbezochte en geslaagde excursie plaats naar het Stadsarchief in Amsterdam. Zo'n negentig Vrienden lieten zich rondleiden door het gerenoveerde gebouw 'de Bazel' en bekeken oude films over Amsterdam.

Op 31 december 2007 telde de vereniging 921 leden. Het bestuur is niet van samenstelling gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. In het bestuur hebben sinds 25 april 2006 zitting: mr. F.W. Kist (voorzitter), mevrouw L.I. Brouwer-Gertenbach (secretaris), A.C. Hildering (penningmeester), dr. W. van Drimmelen (Algemeen Directeur KB), dr. A.H. de Groot, mevrouw drs. R.E.A. van Ditzhuyzen en mevrouw drs. N.N. van Willigen.

www.kb.nl/vrienden

.....

Beleidsverantwoording

Inleiding

De taken en het werkterrein van de KB zijn in algemene termen vastgelegd in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW, Art. 1.5):

‘De Koninklijke Bibliotheek is als de nationale bibliotheek werkzaam op het gebied van het bibliotheekwezen en de informatieverzorging, zowel ten behoeve van het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek als ten behoeve van het openbaar bestuur en de uitoefening van beroep of bedrijf. In elk geval draagt zij zorg voor de nationale bibliotheekverzameling, bevordert zij de totstandkoming en instandhouding van nationale voorzieningen op het vorengenoemde gebied en bevordert zij de afstemming met de overige wetenschappelijke bibliotheken.’

Om deze taken concreet vorm te geven heeft de KB haar strategie beschreven in het *Beleidsplan 2006-2009* voor de wettelijk verplichte periode van vier jaar (WHW 2.2a, lid 1). In 2006 is dit plan aangeboden aan de minister van ocw.

De missie van de KB luidt:

De KB is de nationale bibliotheek van Nederland

- Wij geven onderzoekers en studenten toegang tot wetenschappelijke informatie
- Wij laten iedereen delen in de rijkdom van ons cultureel erfgoed
- Wij stimuleren de nationale infrastructuur voor wetenschappelijke informatie
- Wij bevorderen duurzame toegang tot digitale informatie in internationaal verband

In samenhang met deze missie en de wettelijke taakstelling heeft de KB haar strategie voor de beleidsperiode 2006-2009 verwoord in drie beleidsthema's:

- Thema I:
Herpositionering van de (digitale) bibliotheek
- Thema II:
Versterking nationale wetenschappelijke informatie-infrastructuur
- Thema III:
Versterking van de internationale positie

Aan de hand van deze thema's beschrijft dit hoofdstuk wat de KB bereikt heeft in het tweede jaar van de lopende beleidsperiode. De activiteiten die direct betrekking hebben op de beleidsthema's spelen zich voornamelijk af bij de hoofdafdelingen van de bibliotheek. Daarnaast creëren de stafafdelingen de randvoorwaarden waarbinnen het beleid succesvol kan worden gerealiseerd. Aspecten als personeel en organisatie, communicatie en IT-voorzieningen spelen daarbij een belangrijke rol. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk worden deze bedrijfsvoeringsaspecten nader toegelicht. De financiële verantwoording komt aan de orde in hoofdstuk 3.

Naast de aanschaf van publicaties investeert de KB in het beheer en behoud van haar collecties. Zo beschikt de KB over een eigen restauratieatelier en zijn KB-medewerkers actief betrokken bij onderzoek naar collectiebehoud. In november 2007 organiseerde de KB in samenwerking met het Nationaal Archief een symposium *WATER*, over papierconservering en water. Het symposium draaide om de veelzijdige, soms tegenstrijdige rol van water in de verschillende 'levensstadia' van het papieren erfgoed. Nu eens is die rol nuttig en onmisbaar, zoals bij de papierbereiding, dan weer nadelig of zelfs rampzalig, zoals bij verschillende vormen van waterschade. In 2007 werd ook een begin gemaakt met het collectie-behoudsplan. In het kader van dit plan heeft er een inventarisatie plaatsgevonden van de bestaande collecties en zijn procedures en richtlijnen voor het beheer en behoud van de collecties vastgelegd. In het collectiebehoudsplan zijn tevens de conserveringsprioriteiten voor de komende jaren vastgesteld.

Een hoogtepunt van 2007 was de officiële opening van de nieuwe Leeszaal van Nederland in april. De Leeszaal van Nederland komt voort uit het Nederland-profiel van de KB en is de uitwerking van een nieuw concept. Het hart van de leeszaal is ingericht met themapaviljoens. Deze paviljoens zijn gewijd aan onderwerpen waar veel belangstelling voor is, zoals Nederland en Oranje, Koloniaal Verleden en Nederland Waterland. Langs de buitenrand van de Leeszaal van Nederland loopt een tijdlijn met vier kwadranten: Nederland Algemeen, Nederland tot 1800, Nederland 1800-1945 en Nederland na 1945. Zowel de boeken in de paviljoens als in de tijdlijn staan in open opstelling. De inhoud van de kwadranten wordt ondersteund door de bijzondere aankleding van de leeszaal, onder meer met meubilair en accessoires uit de betreffende tijdvakken.

Klant en markt

De KB wil zoveel mogelijk tegemoet komen aan de wensen van haar klanten, onder wie wetenschappers, studenten en een breed cultureel geïnteresseerd publiek. In 2007 is een aantal verbeterpunten doorgevoerd die naar voren kwamen uit het klanttevredenheidsonderzoek dat TNS/Nipo uitvoerde. Zo is de levertijd van boeken verkort en is er gewerkt aan de overzichtelijkheid van de KB-website. Ook is er een klantenpanel ingericht dat bestaat uit vijftig personen die alle geledingen van de webbezoekers vertegenwoordigen. Om de klanten ter plaatse snel en efficiënt te blijven bedienen en de groeiende collectie optimaal te herbergen is het Masterplan Magazijnen in 2007 opgesteld. Het Masterplan Magazijnen is onderdeel van het grotere project Gang van het Boek. Dit project zal enige jaren beslaan en omvat onder andere een efficiency-slag in de stroomlijning van de verwerking van de boekenstroom, de verplaatsing van collecties naar het nieuwe magazijn en de renovatie van de bestaande magazijnen.

Aan de systematische benadering van onze doelgroepen wordt ook invulling gegeven door het wetenschappelijk en cultureel programma. Met deze programma's wil de KB de bekendheid en het gebruik van haar collecties stimuleren.

Het wetenschappelijk programma richt zich vooral op onderzoekers en studenten en beoogt de banden met de wetenschap te versterken. Om de wisselwerking tussen de KB-collecties en wetenschappelijk onderzoek te bevorderen, heeft de KB in 2004 het KB-fellowship ingesteld. Hierin werkt zij intensief samen met het Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences (NIAS, Wassenaar). In 2007 werd het fellowship vervuld door de gerenommeerde onderzoeker Jonathan Israel (Institute for Advanced Study, Princeton, Verenigde Staten). Ter afsluiting van zijn fellowship hield Jonathan Israel in juni onder overweldigende belangstelling een lezing over de patriottenbeweging. In de komende jaren zullen er drie nieuwe fellows aan de KB verbonden zijn: de Britse historica Lisa Jardine (najaar 2008), uitgever en typograaf Robin Kinross (voorjaar 2009) en de Leuvense cultuurhistoricus Jo Tollebeek (najaar 2010). De hechte band met de wetenschap wordt ook gewaarborgd door de participatie van de KB in twee bijzondere leerstoelen. Deze zijn in samenwerking met de universiteiten van Amsterdam en Leiden ingesteld.

Aan de UvA bekleedt dr. J.A.A.M. Biemans sinds 2005 de leerstoel Wetenschap van het Handschrift, in Leiden is Gerard Unger sinds 2006 bijzonder hoogleraar Typografische Vormgeving. In 2007 verzorgde de KB opnieuw een aantal colleges voor de Masteropleiding Book & Byte aan de Universiteit Leiden.

Het cultureel programma richt zich op een andere belangrijke doelgroep van de KB, namelijk een breed cultureel geïnteresseerd publiek. Verreweg het grootste evenement in dit kader was de tentoonstelling *Magazine!* rond het thema: 150 jaar publiekstijdschriften. De expositie was van november 2006 tot maart 2007 in eigen huis te bezichtigen (www.kb.nl/magazine). Het nieuwe magazijn functioneerde hierbij als tentoonstellingsruimte. Gedurende vier maanden hebben circa 10.000 bezoekers de tentoonstelling *Magazine!* bezocht. Dit aantal was lager dan verwacht. In vele opzichten is de tentoonstelling toch geslaagd te noemen. Zo was *Magazine!* publicitair een groot succes met ruime aandacht in de media. Ook de samenwerking met de tijdschriftuitgevers verliep voorspoedig en leverde veel groepsbezoek uit de uitgeverwereld op. Daarnaast zijn er in het kader van de tentoonstelling drie verschillende publicaties uitgebracht. De Verdieping van Nederland, de permanente topstuktentoonstelling van de KB en het Nationaal Archief, trok in 2007 meer dan 23.000 bezoekers. Er zijn drie wisselexposities georganiseerd waarvan met name de wisseltentoonstelling *Op vakantie* veel publiciteit opgeleverd heeft (www.deverdiepingvannederland.nl). In het kader van het cultureel programma verzorgde de KB ook webexposities en webdossiers die inhaken op de actualiteit (www.kb.nl/webexposities en www.kb.nl/dossiers).

Digitale diensten

De KB zag de digitale diensten de afgelopen jaren sterk groeien, zowel in aantal als omvang, en vooral in gebruik. Zo voert de KB een aantal grootschalige digitaliseringsprojecten uit waaronder Staten-Generaal Digitaal (www.statengeneraaldigitaal.nl) en de Databank Digitale Dagbladen (www.kb.nl/ddd). Onder thema II worden deze projecten nader besproken. Om de samenhang in het dienstenpakket te bewaren en initiatieven met betrekking tot de digitale bibliotheek verder te ontwikkelen is er een nieuwe afdeling opgericht met de naam Online Services (OLS). In mei 2007 is de nieuwe KB-pas geïntroduceerd. Met deze nieuwe pas kunnen bezoekers zichzelf registreren en hun gegevens wijzigen. Met het oog op toekomstige uitbreiding van de dienstverlening is de nieuwe pas voorzien van een RFID-chip (*Radio Frequency Identification*). Binnen de werkgroep Gang van het Boek is er een verkenning geweest naar de algemene toepassingsmogelijkheden van RFID-techniek in de bibliotheek, bijvoorbeeld bij het opslaan en beschikbaarstellen van boeken.

In 2007 heeft de KB verder gewerkt aan het project Vernieuwing Gegevensarchitectuur (VGA). Het doel van dit project is de technologie achter de verschillende digitale diensten die de KB aanbiedt te uniformeren. VGA wordt begin 2008 afgerond. In juni is het *Informatieplan 2007-2008* opgeleverd. Dit plan brengt in beeld welke IT-voorzieningen nodig zijn voor het vernieuwde digitale dienstenpakket van de KB.

Bij de vernieuwing van haar digitale diensten speelt de KB waar mogelijk in op nieuwe technieken en actuele ontwikkelingen op het web. Een onderwerp dat het afgelopen jaar en ook de komende periode de aandacht heeft, is het toepassen van innovatieve vormen van taaltechnologie bij de beschrijving van publicaties. Hierbij werkt de KB nauw samen met andere Nederlandse wetenschappelijke bibliotheken verenigd in UKB, met wie de KB het landelijke systeem voor Gemeenschappelijke Onderwerpsontsluiting (GOO) deelt. In 2007 is de toekomstdiscussie over GOO voortgezet. Voorts is de KB betrokken bij het STITCH-project: Semantic Interoperability To access Cultural Heritage (www.cs.vu.nl/STITCH). STITCH is een onderdeel van het NWO-programma Continuous Access To Cultural Heritage (CATCH, www.nwo.nl/catch). Binnen STITCH wordt onderzoek gedaan naar de betekenisrelaties tussen verschillende trefwoordssystemen, waaronder thesauri. Voor bibliotheken is het interessant om te weten hoe de verbinding tussen bestaande systemen gelegd kan worden zonder dat de systemen zelf drastisch veranderd moeten worden. De trend lijkt te zijn dat de techniek van de 'vernetwerking' van woordsystemen een rol gaat spelen, onder andere in de omgeving van het Semantisch Web.

Een belangrijke digitale dienst die al langer wordt ontwikkeld, is de Nederlandse bibliografie tot 1800, oftewel de Short Title Catalogue, Netherlands (STCN, www.kb.nl/stcn). Sinds 1982 beschrijft de KB de in Nederland uitgegeven publicaties tot 1800, zowel uit eigen bezit als uit andere collecties in binnen- en buitenland. Op projectmatige wijze vindt de komende jaren versnelde afronding van deze dienst plaats. In 2007 zijn 65.000 titels beschreven en daarmee loopt de uitvoering zelfs iets voor op schema.

Versterking nationale wetenschappelijke informatie-infrastructuur

De Nederlandse universiteitsbibliotheken en de KB maken voor de wetenschappelijke informatievoorziening gebruik van een gezamenlijke infrastructuur. Een voorbeeld hiervan is het Gemeenschappelijk Geautomatiseerd Catalogiseersysteem (GGC), met daaraan gekoppeld de Nederlandse Centrale Catalogus (NCC). De huidige ontwikkelingen op het gebied van de informatievoorziening hebben ook gevolgen voor de toekomstige inrichting van deze gemeenschappelijke infrastructuur. Als nationale bibliotheek streeft de KB ernaar de gezamenlijke infrastructuur toekomstvast te maken. De KB doet dit door de samenhang te bevorderen in voorzieningen en kennisverspreiding. Bovendien draagt de KB bij aan het vergroten van de beschikbare content door grote hoeveelheden bronnen te digitaliseren voor wetenschappelijk onderzoek. In aanvulling hierop stimuleert de KB andere instituten in de sector om deel te nemen aan conserverings- en digitaliseringsprojecten.

Samenhang voorzieningen en kennisverspreiding

De bevordering van samenhang krijgt onder meer vorm in de oprichting van een Nationale Coalitie voor Digitale Duurzaamheid (NCDD, www.ncdd.nl). De NCDD is in 2007 formeel van start gegaan met een aantal organisaties die verantwoordelijk zijn voor de duurzame toegankelijkheid van grote hoeveelheden wetenschappelijke gegevens: NWO, KNAW, KB, DANS, CBS, Nationaal Archief, Beeld en Geluid, SURF, de Federatie 3TU en het ministerie van BZK. Het bureau van de Stichting NCDD is gevestigd bij de KB. De NCDD heeft tot doel een stabiele organisatorische en technische infrastructuur te realiseren in Nederland, die duurzame toegankelijkheid garandeert van digitale gegevens die van cruciaal belang zijn voor wetenschap, cultuur en overheid. De NCDD wil dit doel de komende vijf jaar verwezenlijken. Als eerste stap op weg naar deze infrastructuur zal er een brede nationale verkenning uitgevoerd worden om de risico's van verlies van digitaal materiaal in de publieke sector in kaart te brengen. Daarbij staat de vraag centraal wie wat in Nederland bewaart en hoe dit gebeurt. Deze verkenning moet een objectief beeld opleveren van de huidige stand van zaken in Nederland op het gebied van digitale duurzaamheid. Op basis van dit beeld kan vervolgens een strategie worden ontwikkeld voor de inrichting van een nationale infrastructuur. Daarnaast zal de verkenning een belangrijke rol spelen in de 'awareness raising' rond digitale duurzaamheid. Voor de uitvoering van deze verkenning heeft de KB middelen ontvangen van het ministerie van OCW.

De wetenschappelijke infrastructuur wordt ook versterkt door DARE, een project dat in 2003 van start is gegaan op initiatief van de stichting SURF. DARE staat voor Digital Academic Repositories en is een samenwerkingsverband van alle Nederlandse universiteiten en de KB. DARE heeft tot doel de opslag en de verspreiding van de academische output in Nederland te moderniseren. Dit wordt gerealiseerd door middel van een gedeelde infrastructuur die het digitaal opnemen, opslaan en toegankelijk maken van wetenschappelijke publicaties mogelijk maakt. De KB koppelt de institutionele repositories van de DARE-partners aan het e-Depot, zodat het materiaal ook voor de lange termijn wordt veiliggesteld. In 2007 is een begin gemaakt met de automatische verwerking van DARE-publicaties in het e-Depot. www.darenet.nl

Een ander project dat bijdraagt aan de nationale wetenschappelijke infrastructuur is de Bibliotheekvoorziening Geesteswetenschappen (BGW). Hierin werkt de KB met zes universiteitsbibliotheken samen om de collectievorming voor geesteswetenschappen landelijk te versterken. De derde tranche van dit grotendeels door NWO gefinancierde project is eind 2006 beëindigd. In 2007 heeft de evaluatie en financiële afronding van het project plaatsgevonden. www.kb.nl/bgw

Digitaliseren bronnen voor wetenschappelijk onderzoek

De beschikbaarheid van gedigitaliseerde bronnen voor onderzoek in de geesteswetenschappen is van groot belang. Gedigitaliseerde teksten verhogen immers de toegankelijkheid van het materiaal doordat een onderzoeker de bronnen op ieder gewenst moment online kan bestuderen en niet alleen ter plaatse. In het geval van massa-digitalisering neemt bovendien de hoeveelheid informatie die de wetenschapper ter beschikking heeft enorm toe. Zo kan hij zich bijvoorbeeld een gedetailleerd beeld vormen van een grammaticale ontwikkeling in het Nederlands en die ontwikkeling bovendien door de tijd heen volgen. Ten slotte kan slimme technologie de onderzoeker helpen bij het doorzoeken van de bronnen. Hierdoor kunnen nieuwe onderzoeksvragen worden opgepakt, die voorheen om praktische redenen onuitvoerbaar waren. Digitalisering zorgt er dus voor dat zowel de aard als de schaal van het geesteswetenschappelijk onderzoek aan het veranderen is. De KB wil hieraan bijdragen door wetenschappelijke bronnen te digitaliseren en beschikbaar te stellen. Het is hierbij van belang dat de gedigitaliseerde bronnen op een efficiënte wijze doorzoekbaar zijn. Om dit te realiseren onderhoudt de KB goede contacten met het onderzoeksveld. Zo kan de zoekinterface zoveel mogelijk worden afgestemd op de wensen van de onderzoekers. Hieronder wordt een aantal (grootschalige) digitaliseringsprojecten nader toegelicht.

Databank Digitale Dagbladen Het project Databank Digitale Dagbladen heeft tot doel circa acht miljoen pagina's uit Nederlandse dagbladen van het begin van de zeventiende tot en met de twintigste eeuw te digitaliseren, en beschikbaar te stellen op internet. Het project is eind 2006 gestart en heeft een looptijd van vijf jaar. De financiering van het project (budget m€ 12,5) vindt plaats uit het 'Nationaal programma investeringen in grootschalige onderzoeksfaciliteiten' van NWO.
www.kb.nl/ddd

Het jaar 2007 stond in het teken van de samenstelling van een projectteam, de selectie van het materiaal door een wetenschappelijke adviescommissie, het maken van afspraken met uitgevers, de materiaal-analyse en de Europese aanbesteding voor het digitaliseren van de kranten. Ook is een begin gemaakt met het inventariseren van de gebruikerswensen. Tevens is een aantal pilot-projecten opgezet om naar verschillende mogelijkheden van tekst-ontsluiting te kijken.

Staten-Generaal Digitaal Op 8 juni 2007 is de website van het project Staten-Generaal Digitaal officieel gelanceerd door de voorzitter van de Tweede Kamer. Op deze website kunnen onderzoekers en belangstellenden zeer gedetailleerd zoeken in de handelingen en kamerstukken van de Eerste en Tweede Kamer uit de periode 1814-1995. Deze documenten vormen een belangrijke bron voor de Nederlandse algemene en parlementaire geschiedenis. Vanaf het moment van de lancering staan de jaargangen 1990-1995 online. De rest van het materiaal wordt in de komende jaren toegevoegd. Sinds de lancering wordt de website veelvuldig geraadpleegd (18.000 bezoekers, peildatum december 2007), voornamelijk door juristen. Naarmate meer materiaal online beschikbaar komt, is de verwachting dat ook historici en journalisten veel gebruik van de website gaan maken.
www.statengeneraaldigitaal.nl

Het project Staten-Generaal Digitaal is een samenwerkingsproject tussen de Tweede Kamer en de Koninklijke Bibliotheek en loopt van 2004 tot 2010. Met een budget van m€ 10,5 worden in deze periode 2,5 miljoen pagina's aan historisch materiaal voorbereid, gemicrofilmd, gedigitaliseerd en via internet ontsloten. Kenmerkend voor het project zijn de hoge kwaliteit van de verfilming en digitalisering en de uitgebreide zoekinterface waarmee het historische materiaal ontsloten wordt.

Parchment to Portal In 2007 is het project Parchment to Portal afgerond. Parchment to Portal is een project waarin informatie is verzameld over alle middeleeuwse handschriften die zich in Nederland bevinden. Door de opbouw van een Centrale Catalogus Middeleeuwse Manuscripten (CCMM) met uniforme beschrijvingen en digitale afbeeldingen zijn mogelijkheden voor vernieuwend onderzoek gecreëerd. In een gemeenschappelijke presentatie van de KB en CERL (Consortium of European Research Libraries) op het International Medieval Congress (IMC) in Leeds werden twee nieuwe zoekinstrumenten voor (middeleeuwse) handschriften getoond.

www.mmdc.nl

ANP-nieuwsberichten 1937-1989 digitaal In 1993 verwierf de Koninklijke Bibliotheek de typoscripten van de bulletins van het ANP (Algemeen Nederlands Persbureau) uit de periode 1937-1989. Dit materiaal bevond zich destijds in de kelders van een gebouw op het Mediapark in Hilversum en dreigde verloren te gaan. In het ANP-project, dat in 2007 van start ging, worden deze uitgetypte ANP-radiobulletins (1,5 miljoen pagina's) gedigitaliseerd en via een website beschikbaar gesteld. Het project zal naar verwachting in mei 2008 afgerond worden.

www.kb.nl/anp

Digitalisering Bijzondere Collecties Binnen het project Digitalisering Bijzondere Collecties werken de universiteitsbibliotheken van Amsterdam en Leiden samen met de KB aan de digitalisering van circa 5.000 titels uit de periode 1781-1800. Eind 2007 is een uitgebreid projectplan vastgesteld en is de projectorganisatie ingericht. De voorbereiding voor de selectie van het materiaal is inmiddels in volle gang. Het project loopt van 2007 tot 2009.

Stimulering deelname aan conserverings- en digitaliseringsprojecten

De KB bevordert de deelname van erfgoedinstellingen aan projecten op het terrein van conservering en digitalisering. Zo is de KB de coördinator van twee nationale programma's: Metamorfoze (conservering) en Het Geheugen van Nederland (digitalisering). Binnen deze programma's begeleidt de KB projecten en heeft de KB haar ervaring en expertise ingezet bij het formuleren van richtlijnen voor kwaliteit en uniformiteit. Beide programma's zijn conform de projectplannen in 2007 voortgezet.

Metamorfoze Metamorfoze is het nationale programma voor het behoud van het papieren erfgoed. In 2007 was het budget voor Metamorfoze m€ 6 voor de bibliotheek- en archiefcollecties. Dit is een verdrievoudiging ten opzichte van het budget voor 2006. Het programma is dan ook aanzienlijk verbreed en omvat nu ook de archiefsector. Om het veel grotere aantal projecten te kunnen begeleiden is het Metamorfoze-team uitgebreid met twee coördinatoren, een kwaliteitscontroleur en een project-assistent. In het tweede halfjaar van 2007 is onder andere gewerkt aan het begeleiden van erfgoedinstellingen bij het opstellen van projectvoorstellen voor de novemberzitting van de beoordelingscommissie. Er zijn twintig voorstellen ingediend en door de commissie goedgekeurd. Verder heeft Metamorfoze zich voorbereid op de implementatie van digitalisering als conversie-methode in 2008. In de tweede helft van 2007 is verder gewerkt aan de *Richtlijnen Preservation Imaging*, onder andere door internationale *peer reviews*. Een definitieve versie van de richtlijnen verschijnt in januari 2008. Ook is een nieuwe versie van het *Handboek Metamorfoze* opgesteld, specifiek gericht op digitaliseringsprojecten.

www.metamorfoze.nl

Het Geheugen van Nederland Het Geheugen van Nederland is het nationale programma voor de digitalisering van het Nederlands cultureel erfgoed. In 2007 zijn dertien nieuwe digitaliseringsprojecten uitgezet. Bij de werving van nieuwe collecties is vooral gekeken naar onderwerpen die nu nog in de Geheugencollectie ontbreken. In 2007 zijn via de SenterNovem-regeling 'Digitalisering met beleid' vier projecten gehonoreerd die voor publicatie in Het Geheugen van Nederland in aanmerking komen. De twee Senter-projecten uit de subsidieronde 2006 bevinden zich in het uitvoeringstraject.

Hierbij wordt niet het digitale object aangepast, maar de omgeving. De gedachte achter emulatie is dat het mogelijk moet zijn om bijvoorbeeld in het jaar 2057 een computer na te bouwen uit het jaar 2007. Met deze gereconstrueerde computer kunnen vervolgens digitale bestanden uit 2007 worden ingelezen. Het voordeel van deze methode is dat de bestanden zelf niet veranderd hoeven te worden. In juli 2007 is de emulator Dioscuri afgerond en beschikbaar gesteld als open source-applicatie. De emulator is het resultaat van een gezamenlijk project van de KB en het Nationaal Archief. In 2008 wordt een traject gestart om de emulator te implementeren in de e-Depot- infrastructuur.

<http://dioscuri.sourceforge.net>

In het kader van digitale duurzaamheid heeft de KB ook onderzoek gedaan naar de archivering van websites. In juni 2007 is de eerste fase van het project Webarchivering afgerond. Er is een selectie van websites gemaakt en de opslag in het e-Depot is getest. Ook is er onderzoek gedaan naar de juridische aspecten van webarchivering. Fase twee van het project Webarchivering richt zich op de operationalisering van het proces en de inbedding in de bestaande organisatie. Eind 2008 zal deze fase zijn afgerond.

Alliance for Permanent Access

De KB heeft met de British Library (BL) het initiatief genomen tot de oprichting van de Europese Alliance for Permanent Access to the Records of Science. De Alliantie is in 2007 formeel van start gegaan met tien vooraanstaande leden: CERN, European Space Agency, European Science Foundation, Science and Technology Facilities Council, Max Planck Gesellschaft, International Association of STM Publishers, British Library, Koninklijke Bibliotheek, Deutsche Nationalbibliothek en JISC. Ook drie nationale coalities voor digitale duurzaamheid (DPC, NESTOR en de NCDD) doen mee in de Alliantie. Doel is om te komen tot een Europese organisatorische infrastructuur die duurzame toegang biedt tot wetenschappelijke gegevens. De Alliantie wordt een stichting onder Nederlands recht. De leden betalen contributie, waaruit het in te richten bureau van de Alliantie bekostigd zal worden. De twee belangrijkste wapenfeiten van de Alliantie in 2007 waren de honorering door de Europese Commissie van het PARSE-Insight-voorstel en de organisatie van een strategische conferentie in Brussel. Het PARSE-Insight-voorstel is door een aantal leden van de Alliantie, waaronder de KB, ingediend. Binnen dit voorstel zal een aantal activiteiten uit het werkprogramma van de Alliantie worden uitgevoerd. De conferentie, in november 2007 in Brussel, vormde het formele startschot voor de Alliantie. Op deze conferentie heeft de Alliantie haar strategie en plannen gepresenteerd.

www.alliancepermanentaccess.eu

Internationale samenwerking

Het vierde speerpunt binnen het thema 'versterking van de internationale positie' betreft de consolidatie en uitbreiding van internationale samenwerking. In Europees verband ontwikkelt en onderhoudt de KB The European Library (TEL). TEL is op initiatief van de Conference of European National Librarians (CENL) in 2004 door de KB als operationele dienst ontwikkeld. Inmiddels is TEL uitgegroeid tot een dienst die de nationale bibliotheken in Europa ondersteunt bij het integraal doorzoekbaar maken van de eigen collecties via een centrale portal. Eind 2007 namen 33 van de 47 leden van CENL als volwaardig lid deel aan TEL. Gedurende 2007-2008 lopen twee projecten om nog meer nationale bibliotheken te kunnen laten aansluiten. De verwachting is dat eind 2008 44 bibliotheken deelnemen. Begin 2007 is het deelproject TEL-ME-MOR succesvol afgerond. Binnen dit project zijn de collecties van de (toen) tien nieuwe EU-lidstaten toegevoegd aan TEL. Ook zijn in 2007 TELplus en het EDL-project van start gegaan. TELplus richt zich onder meer op het machine-leesbaar maken van twintig miljoen pagina's reeds gedigitaliseerde tekst door middel van automatische optische tekenherkenning (OCR). Binnen het EDL-project wordt gewerkt aan meertalige zoekmogelijkheden.

www.theeuropeanlibrary.org

www.edlproject.eu

Communicatie

In 2007 heeft de KB veel landelijke pers aandacht gegeneerd (zie bijlage KB in de pers), met name rond het *Gruut-huse*-handschrift, de tentoonstelling *Magazine!* en rond de plannen voor 'boekversnijding' ten behoeve van massa-digitalisering. Dit laatste onderwerp heeft de gemoederen hoog doen oplopen. Maar de conclusie van de in de pers ontstane discussie luidde terecht: 'de KB is en blijft de veiligste plek voor al onze boeken'. De herfst van 2007 stond in het teken van een jubileum: het KB-gebouw bestond vijftwintig jaar. Ook deze feestelijke gelegenheid werd aangegrepen om publiciteit voor de KB te organiseren. Zo stond het gebouw letterlijk in het zonnetje met het kunstwerk 'vallende letters'. Binnen de organisatie werd een volgende stap gezet om de interne communicatie verder te professionaliseren. Na de vernieuwing van het KB-intranet in 2006, heeft in de tweede helft van 2007 een intern communicatieonderzoek plaatsgevonden onder alle medewerkers. De uitkomsten worden verwerkt in het interne communicatiebeleid.

Informatie technologie

Een betrouwbare en flexibele IT-omgeving is van groot belang voor een informatiegerichte organisatie als de KB. In 2007 is de reorganisatie van de IT-afdeling geïmplementeerd. In de nieuwe opzet zijn de werkzaamheden op een andere wijze dan voorheen geclusterd. De afdeling bestaat nu uit vier productgroepen en twee stafgroepen. Als onderdeel van de reorganisatie is er geïnvesteerd in de professionalisering van de IT-medewerkers. Naast de ontwikkeling van nieuwe projecten en digitale diensten heeft de IT-afdeling meer dan voorheen prioriteit gelegd bij het beheer van bestaande diensten. Ook heeft de KB verder gewerkt aan het project Vernieuwing Gegevensarchitectuur (VGA). Het doel van dit project is de technologie achter de verschillende digitale diensten die de KB aanbiedt te uniformeren. VGA wordt begin 2008 afgerond. Ten slotte is het *Informatieplan 2007-2008* opgesteld. Dit plan brengt in beeld welke IT-voorzieningen nodig zijn voor het vernieuwde digitale dienstenpakket van de KB. Het plan bevordert de samenhang tussen ontwikkeling en beheer en versterkt de koppeling met de beleidskeuzes.

Veiligheidsbeleid & Risicomanagement

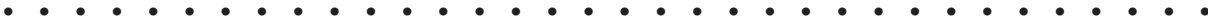
De KB hecht veel waarde aan een integraal veiligheidsbeleid. Een keer per kwartaal komt het veiligheids-overleg (vo) bijeen onder voorzitterschap van de Algemeen Directeur. In dit overleg wordt aandacht besteed aan de veiligheid van mensen, collecties en gebouw. Naast het implementeren van concrete beheersmaatregelen op basis van een risico-inventarisatie werkt de KB aan het verhogen van het veiligheidsdenken van de eigen medewerkers. Zo werd in december 2007 een Week van de Veiligheid georganiseerd om de vele aspecten van het thema veiligheid onder de aandacht te brengen.

In februari 2007 heeft de KB de eindrapportage van het pilotproject Databank Incidentenregistratie Cultureel Erfgoed (DICE) aan het ministerie van OCW uitgebracht. Op basis van de rapportage heeft OCW besloten DICE als landelijk project voort te zetten. Hiernaast heeft de KB in mei 2007 het verzoek gekregen van de Directie Cultureel Erfgoed van OCW een kenniscentrum op te zetten dat speciaal gericht is op veiligheidsaspecten die een rol spelen in het erfgoedveld. Dit Kenniscentrum Veiligheid Cultureel Erfgoed heeft tot taak bestaande kennis te bundelen en de landelijke samenwerking rondom dit onderwerp te bevorderen. Het vervolgproject van DICE is ondergebracht bij dit kenniscentrum.

Huisvesting

Het KB-gebouw beslaat circa 85.000 m² aan publieksruimten, magazijnen, kantoor- en vergader ruimten. Ruim tweederde van deze oppervlakte wordt door de KB zelf gebruikt, het overige deel wordt gebruikt door inwonende instituten. Hiernaast zijn het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie (RKD) en het Letterkundig Museum (LM) in het KB-gebouw gehuisvest, maar deze instellingen hebben een eigen huurovereenkomst met de Rijksgebouwendienst. De KB is echter verantwoordelijk voor de algemene voorzieningen in het gebouw en het overkoepelende onderhoud en beheer.

In de afgelopen periode zijn er veel bouwkundige ingrepen geweest in en rond het KB-gebouw. Zo zijn de leeszalen verbouwd en heringericht. Binnen dit project is tevens groot onderhoud aan de technische installaties verricht. In 2007 is een begin gemaakt met het opstellen van een programma van eisen voor de herinrichting van het achterterrein van de KB, en voor de verbouwing van het Letterkundig Museum. Tot slot zullen werkzaamheden die voortkomen uit het project Gang van het Boek de komende tijd de aandacht krijgen. Binnen dit project zal een deel van de collectie verplaatst worden naar het nieuwe magazijn en zullen de bestaande magazijnen gerenoveerd worden.

Prestatie-indicatoren

Inleiding

Prestatie-indicatoren geven inzicht in de resultaten van een organisatie. Het ministerie van ocw heeft in 2002 met de KB een convenant gesloten, ‘Van Beleidsbegroting tot Beleidsverantwoording’ (VBTB), waarin de indicatoren voor de KB zijn vastgelegd. Het convenant bevat een lijst van indicatoren, waarin de kernactiviteiten van de KB tot uitdrukking worden gebracht. De type 1-indicatoren hebben betrekking op de uitvoering van de KB-taken; de type 2-indicatoren geven inzicht in de bedrijfsvoering.

Sinds 2003 maken deze prestatie-indicatoren onderdeel uit van het jaarverslag van de KB. Het voordeel van deze cijfers is dat ze gebaseerd zijn op objectieve criteria. Het nadeel is dat ze geen volledig beeld schetsen van de KB. Een aanzienlijk deel van de investeringen die gedaan worden en de resultaten die behaald worden laat zich nu eenmaal niet in concrete cijfers uitdrukken. In 2008 wil de KB in overleg met het ministerie van ocw de omschrijving van de huidige prestatie-indicatoren evalueren.

Hieronder volgt het overzicht van indicatoren. Per indicator wordt vervolgens een korte toelichting (evaluatie en vooruitblik) gegeven. Daarin wordt uitgelegd hoe er wordt gemeten, wat de ontwikkeling is ten aanzien van de begroting en voorgaande jaren en wat de verwachting is voor de toekomst.

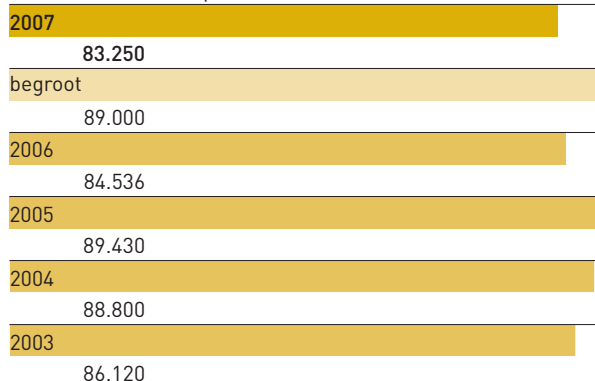
Evaluatie en vooruitblik

Type 1-indicatoren

1. Aantal bezoeken bibliotheek

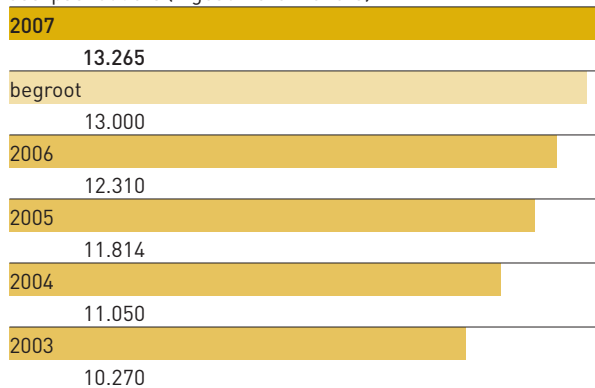
Het aantal bezoeken ter plaatse wordt gemeten aan de hand van het aantal tikken van het tourniquet bij de ingang per jaar, gecorrigeerd voor dubbeltellingen en personeel.

Aantal bezoeken ter plaatse

Ten opzichte van 2006 is het aantal bezoeken ter plaatse gedaald. De verwachte groei als gevolg van de nieuwe Leeszaal van Nederland is niet gerealiseerd. In 2008 zullen de promotieactiviteiten voor de Leeszaal van Nederland dan ook worden geïntensiveerd. Niettemin komen onze klanten nog steeds graag naar het KB-gebouw toe. Zo gebruiken wetenschappers en studenten de leeszaal onder meer als studieplek en komen ze naar het KB-gebouw om de collecties te raadplegen. Naast raadpleging van de Depotcollectie en Bijzondere Collecties is het in de Leeszaal van Nederland mogelijk om bronnen in open opstelling over de Nederlandse geschiedenis, cultuur en samenleving te bestuderen.

Jaarpashouders (ingeschreven leners)

In 2007 is het aantal KB-jaarpashouders gestegen van 12.310 naar 13.265 en komt hiermee zelfs uit boven het aantal dat oorspronkelijk was begroot. De verwachting is dat in 2008 de stijging van het aantal jaarpashouders doorzet, onder andere omdat er gestart wordt met een klantenbindingprogramma. Het convenant dat de KB in 2007 sloot met de Zeeuwse Bibliotheek, waardoor leden van de Zeeuwse Bibliotheek in de gelegenheid worden gesteld tegen gereduceerd tarief een KB-jaarpas aan te schaffen, heeft ook bijgedragen aan de stijging van het aantal jaarpashouders.

2. Aantal raadplegingen website

Het aantal raadplegingen van de website wordt gemeten aan de hand van het aantal zoeksessies op de KB-websites en KB-informatiediensten per jaar. Onder een bezoek wordt verstaan het opvragen van één of meer pagina's of andere klikacties binnen een website of informatiedienst, zonder dat binnen die reeks een pauze optreedt van langer dan een uur. De historische cijfers zijn aangepast.

Aantal bezoeken online

2007	4.219.541
begroot	5.500.000
2006	4.861.679
2005	3.781.720
2004	3.398.800
2003	2.984.020

Het aantal online bezoeken aan de KB-website en de onderliggende diensten is in 2007 teruggelopen. Dit komt door een verandering buiten de invloedssfeer van de KB, namelijk de lagere Google-ranking van de KB (van de zesde naar de dertigste plaats). Uit onderzoek is gebleken dat 40% van ons webbezoek binnenkomt via Google. Dit lagere webbezoek duidt zeker niet op een verminderde belangstelling voor de KB, aangezien het aantal pashouders alleen maar groeit. Deze pashouders hebben meer dan in 2006 gebruik gemaakt van de licentiebestanden (+130%), en er werden ook meer publicaties uit de magazijnen aangevraagd dan in 2006.

3. Beschikbaarstelling informatiebronnen (incl. IBL-bemiddeling elders)

Het aantal beschikbaar gestelde gedrukte en elektronische informatiebronnen bestaat uit de beschikbaarstelling ter plaatse van publicaties uit de Nederland-Collectie, de referentiecollectie, het e-Depot, micromateriaal, en publicaties uit andere bibliotheken aan KB-klienten. Het gebruik van materiaal in open opstelling is niet meegerekend, omdat dit niet in cijfers is weer te geven. Dit aantal is inclusief het interbibliothecair leenverkeer (IBL) voor niet-KB-klienten waarin de KB bemiddelt.

Beschikbaar gestelde publicaties

	totaal	ter plaatse	interbibliothecair leenverkeer
2007	281.791	230.342	51.449
begroot	265.900	215.200	50.700
2006	258.986	207.515	51.471
2005	243.776	193.241	50.535
2004	223.154	159.073	64.081
2003	225.223	148.797	76.426

Er is sprake van een stijging ten opzichte van 2006. Deze stijging wordt veroorzaakt door een toename van de raadpleging van elektronische publicaties. In 2008 wordt een nog sterkere toename verwacht van het gebruik van elektronische publicaties. Ondanks het gedaalde bezoekersaantal waren er meer aanvragen van gedrukte publicaties.

4. Verstrekking informatie

De verstrekking van informatie wordt gemeten aan de hand van het aantal vragen van bezoekers ter plaatse bij de Ontvangst-, Leeszaal-, Uitgifte-, en Informatiebalie en de balie Bijzondere Collecties. Bovendien wordt het aantal vragen op afstand, dus per telefoon, via internet, brief en fax, geïnventariseerd.

Informatieverstrekking: algemene informatievragen

	totaal	aan de balie	op afstand
2007	38.389	19.795	18.594
begroot	48.000	27.500	20.500
2006	42.887	24.482	18.405
2005	44.300	25.400	18.900
2004	51.140	29.970	21.170
2003	56.190	32.590	23.600

Uit de cijfers blijkt een daling ten opzichte van 2006. De ontwikkeling lijkt te zijn dat er minder behoefte bestaat bij de klanten om gebruik te maken van deze voorzieningen.

5. Medewerking tentoonstellingen (binnen- en buitenland)

De medewerking die de KB verleent aan tentoonstellingen in binnen- en buitenland wordt gemeten aan de hand van de bruikleenaanvragen die daadwerkelijk zijn gehonoreerd en uitgevoerd. In 2007 heeft de KB 48 keer haar medewerking verleend aan tentoonstellingen. Voor externe bruiklenen werden meer dan 340 stukken ter beschikking gesteld. De KB zet ook de komende jaren haar ruimhartige bruikleenbeleid voort.

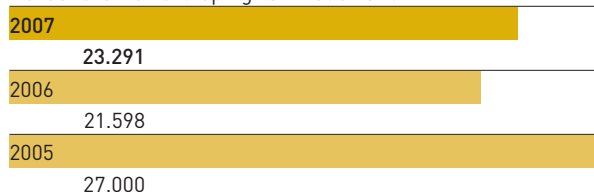
Medewerking aan tentoonstellingen

	totaal	binnenland	buitenland
2007	48	37	11
begroot	45	35	10
2006	48	40	8
2005	45	41	4
2004	56	49	7
2003	52	42	10

Daarnaast zijn in het kader van het cultureel programma 124 rondleidingen verzorgd. Vanaf het najaar van 2007 is het concept van de rondleidingen zowel inhoudelijk als organisatorisch aangepast. De rondleidingen worden nu op vaste tijdstippen aangeboden, o.a. via de website.

In De Verdieping van Nederland, de permanente tentoonstelling van topstukken van de KB en het Nationaal Archief, werden naast de gebruikelijke wisselingen per kwartaal van de topstukken, drie tijdelijke tentoonstellingen georganiseerd.

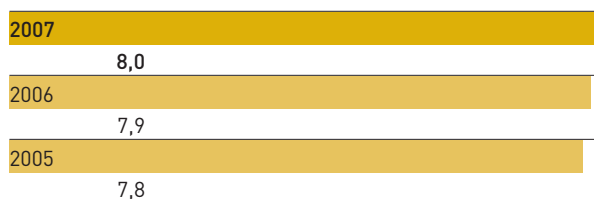
Bezoekers De Verdieping van Nederland

In 2007 zijn extra promotie-activiteiten ontplooid waardoor een stijging van het aantal bezoekers ten opzichte van 2006 zichtbaar is.

6. Klanttevredenheid (schaal 1-10)

De klanttevredenheid wordt gemeten op een schaal van 1 tot 10 aan de hand van een jaarlijks onderzoek door TNS/Nipo.

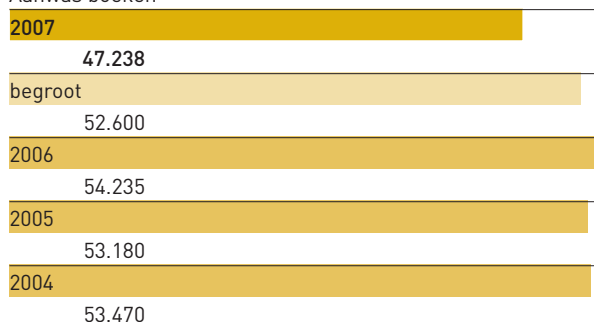

Ten opzichte van 2006 is de klanttevredenheid weer verder toegenomen. De KB krijgt nu het cijfer 8 van haar bezoekers. In 2007 zijn diverse verbeterpunten uit het klanttevredenheidsonderzoek doorgevoerd. Zo werden de kopieerapparaten vervangen en is de levertijd van de boeken verkort.

7. Aanwas boeken

De aanwas van het aantal boeken wordt gemeten aan de hand van de acquisitie van boekpublicaties voor het Depot, Bijzondere Collecties en de Wetenschappelijke Collectie per jaar, inclusief elektronische monografieën en geschenken.

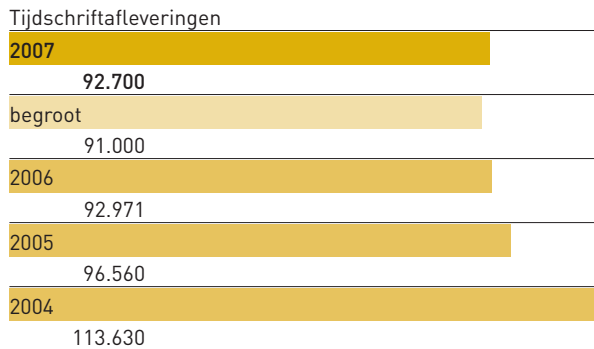
Aanwas boeken

Ten opzichte van 2006 is er een daling te zien wat betreft de aanwas van boeken. Daarbij moet worden opgemerkt dat het hoge cijfer van 2006 veroorzaakt wordt door twee niet-reguliere factoren die betrekking hebben op de groei van de Wetenschappelijke Collectie. In 2006 zijn extra boeken aangeschaft voor de inrichting van de Leeszaal van Nederland. Bovendien werd in 2006 begonnen met de implementatie van het nieuwe Collectieplan, waardoor ook relatief veel publicaties werden aangeschaft. Voor 2008 is de prognose voor de Wetenschappelijke Collectie naar beneden bijgesteld in verband met een vermindering van het boekenbudget van de Hoofdafdeling Kennisdiensten en Collecties (HKC). De aanwas van het Depot voor Nederlandse publicaties is de laatste jaren constant en schommelt rond de 39.000 titels. De verwachting is dat dit aantal de komende jaren stabiel blijft.

8. Aanwas tijdschriften

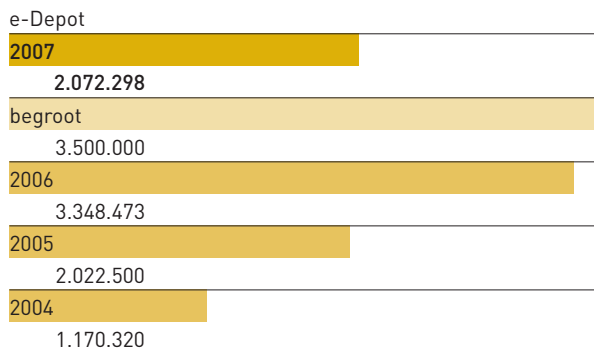
De aanwas tijdschriften is opgebouwd uit het aantal gedrukte tijdschriftafleveringen voor de Wetenschappelijke Collectie en de Depotcollectie per jaar.

Het totaal aantal ontvangen afleveringen van gedrukte periodieken vertoont een licht dalende lijn die wordt veroorzaakt door de overgang van gedrukte naar digitale tijdschriften. Deze lijn zal de komende jaren naar verwachting doorzetten. Dit geldt met name voor de wetenschappelijke tijdschriften. Veel tijdschriften kennen tegenwoordig zowel een gedrukte als digitale variant. De KB heeft een aantal jaren geleden besloten in dergelijke gevallen uitsluitend de digitale versie op te nemen.

9. Aanwas elektronische publicaties (tijdschriftartikelen, cd-roms, dvd's)

De aanwas van elektronische publicaties bestaat uit de geladen tijdschriftartikelen in het e-Depot.

Na de explosieve groei in de jaren 2005 en 2006 is de prognose halverwege 2007 naar beneden bijgesteld, mede als gevolg van een aantal technische aanpassingen. Desalniettemin bereikte het internationale e-Depot in oktober 2007 de mijlpaal van een totaal van tien miljoen artikelen. Het aanbod blijft groeien, dus investeert de KB de komende jaren in het vergroten van zowel de laad- als de opslagcapaciteit van het e-Depot.

10. Titelbeschrijvingen

Het aantal titelbeschrijvingen betreft zowel de catalogisering voor de Bijzondere Collecties, de Depotcollectie en de Wetenschappelijke Collectie, alsmede de beschrijving ten behoeve van de kennisdiensten. De cijfers over 2007 zijn exclusief de titelbeschrijvingen gemaakt door Stichting Bibliographie Linguistique (BLB), die voorheen wel werden meegeteld. De BLB is per 1 januari 2007 niet meer gehuisvest in de KB en per 1 januari 2008 gehuisvest bij Brill Publishers.

Titelbeschrijvingen

2007	120.801
begroot	115.000
2006	138.203
2005	117.900
2004	208.860
2003	215.620

11. Dekkingspercentage uitgevers

Dit is het percentage van uitgevers die publicaties (met ISBN) hebben geleverd aan het Depot van Nederlandse Publicaties, die geregistreerd staan als lid van de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak (KVB) en in het verslagjaar publicaties hebben doen verschijnen. Voor 2007 was er een dekkingsgraad van 97%.

12. Landelijke taken en projecten

De indicatoren van Metamorfoze geven de volgende aantallen weer: het aantal geconserveerde publicaties (boeken, tijdschriften en kranten) en het aantal geconserveerde collecties (literair, cultuurhistorisch, internationaal en archief) per jaar. De indicatoren van Het Geheugen van Nederland staan voor het aantal gedigitaliseerde collecties en onderwijsapplicaties per jaar.

Nationale taken en projecten

Metamorfoze	begroot 2007	2007	2006	2005	2004
	opnames	voltooide projecten	aantal geconserveerde eenheden (titels/banden/meters)		
Boeken (titels)	525.000	*	2.718	4.465	4.060
Tijdschriften (banden)	-	-	-	-	446
Kranten (meters)	500.000	500.000	12	55	-

Metamorfoze	begroot 2007	2007	2006	2005	2004
Collecties	opnames	voltooide projecten	toegekende subsidies		
- literair	485.000	318.450	8	20	4
- cultuurhistorisch	770.000	47.005	11	-	-
- internationaal	71.000	71.177	2	-	-
- archief	120.000	-	12	8	4

Het Geheugen van Nederland	begroot 2007	2007	2006	2005	2004
Gedigitaliseerde collecties	12	5	5	9	23
Onderwijsapplicaties	2	1	9	2	16

* projecten nog niet voltooid

Voor Metamorfoze is men vanaf 2007 overgegaan op andere meetgegevens, namelijk aantallen opnames (voornamelijk microfilmopnames) van voltooide projecten, in plaats van aantallen collecties, vandaar de afwijking ten opzichte van de getallen van voorgaande jaren. In 2007 is het budget voor Metamorfoze verdrievoudigd ten opzichte van dat van 2006. Het programma is aanzienlijk verbreed, zoals ook blijkt uit de cijfers. Het Geheugen van Nederland heeft in 2007 minder collecties gepubliceerd dan was voorzien, omdat er voorrang is gegeven aan de technische vernieuwing van de website.

13. Publicaties en presentaties medewerkers

Deze indicator geeft slechts een gedeeltelijk beeld van de mate waarin de KB kennis uitdraagt over haar werkterrein. Het uitdragen van de KB-visie en expertise op tal van terreinen vindt natuurlijk ook plaats buiten de officiële publicaties en presentaties. In 2007 zijn er 91 publicaties van medewerkers verschenen, waaronder:

Bijzonder Divers, een bundel met studies over opmerkelijkdrukkerwerk uit de twintigste eeuw, verschenen ter gelegenheid van het afscheid van Clemens de Wolf bij de KB op 4 juli 2007; *Sint Anna in de Koninklijke Bibliotheek*, ter gelegenheid van de vijfenzestigste verjaardag van Anne S. Korteweg; *Manuscripten en miniaturen*, studies aangeboden aan Anne S. Korteweg bij haar afscheid van de Koninklijke Bibliotheek; *De Nederlandse kindervoëzie in 1000 en enige gedichten*, verzameld door Gerrit Komrij. Deze uitgave is in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek tot stand gekomen. Naar aanleiding van het vijftwintig-jarig bestaan van het KB gebouw verscheen het boek *Bedachtzame dynamiek/Cautious Dynamism* het gebouw van de Koninklijke Bibliotheek 1982-2007. Ook op het gebied van digitale duurzaamheid heeft de KB in 2007 een aanzienlijk aantal publicaties uitgebracht, waaronder *Emulation for Digital Preservation in Practice: The Results*. Dit artikel is verschenen in het toonaangevende tijdschrift *International Journal on Digital Curation* (IJDC).

Formatie KB naar afdeling (peildatum 31/12/2007 in fte)

	vast fte	tijdelijk fte	project fte	totaal fte
Directie	5,00			5,00 ⁵
Beleidszaken	9,20			9,20
Communicatie	5,15	1,00		6,15
Informatietechnologie	17,70		3,10	20,80
Gebouw en Facilitymanagement	11,00	0,80		11,80
Financieel-Economische Zaken	7,23			7,23
Personeel en Organisatie	6,90		0,80	7,70
Verwerking Publicaties	64,58	1,00	1,80	67,38
Research en Development	21,50	5,00	27,00	53,50
Kennisdiensten en Collecties	44,85	15,24	0,20	60,29
Publiekdiensten	51,96	8,35		60,31
Totale feitelijke bezetting	245,06	31,39	32,90	309,35
Vacatureruimte per 31/12/2007	25,94			
Vaste formatie	271,00			

⁵ Per 1 november 2007 wordt de directie van de KB gevormd door vier directeuren. Zie voor nadere toelichting het hoofdstuk 'Bestuur en Organisatie' op pagina 6.

Personeelsopbouw en -ontwikkeling

In deze tabellen wordt de personeelsopbouw van de KB verder uitgesplitst en toegelicht. Wat betreft de leeftijdsopbouw van het KB-personeel is er aanleiding tot zorg. De KB is een vergrijzende organisatie (54% van de medewerkers is 45 jaar of ouder). Tegelijkertijd is het werkterrein van de KB in hoog tempo aan het veranderen. Dit stelt nieuwe eisen aan de medewerkers op alle niveaus. Binnen de vaste formatie van de KB is de mobiliteit echter laag (in 2007 verlieten 22 medewerkers met een vaste aanstelling de KB). Dit hangt samen met de hoge tevredenheid van de medewerkers en met een geringe vraag vanuit de externe arbeidsmarkt. Als gevolg hiervan is er momenteel minder plaats voor nieuwkomers die nodig zijn voor de inbreng van nieuwe kennis en vaardigheden. Deze problematiek is overigens niet uniek voor de KB, maar speelt ook een rol bij collega-instellingen. Om het tij te keren heeft de KB in 2007 een begin gemaakt met strategische personeelsplanning. Binnen dit kader wordt er gewerkt aan het verhogen van de mobiliteit, zowel intern als extern. Dit gebeurt onder andere door een actief loopbaanbeleid te voeren voor de zittende KB medewerkers. Om de invulling van strategische posities in de toekomst te waarborgen is er een intern trainee-programma opgezet voor jonge veelbelovende medewerkers. Ten slotte heeft de KB geïnvesteerd in het verbeteren van de arbeidsmarktcommunicatie.

Verdeling voltijd- en deeltijdmedewerkers
uitgesplitst naar geslacht (peildatum 31/12/2007)

	Totaal	Voltijd ≥ 35 u p/w	Deeltijd ≤ 34 u p/w
Man	186	133	53
Vrouw	187	68	119
Totaal	373	201	172

Schaalverdeling naar man/vrouw (peildatum 31/12/2007)

	Totaal	Mannen	Vrouwen
1 t/m 5	22	17	5
6 t/m 10	270	128	142
11 en 12	67	31	36
13 en hoger	14	10	4
Totaal	373	186	187

• • • • •
Jaarrekening 2007

Balans per 31 december 2007

Na resultaatsbestemming
in duizenden euro's

Activa

	31 december 2007	31 december 2006
Vaste activa		
Materiële vaste activa		
Inventaris en apparatuur ¹	6.361	6.210
Collectie	pm	pm
Financiële vaste activa		
Deelnemingen en overige financiële vaste activa ²	2.434	2.489
	8.794	8.700
Vlottende activa		
Debiteuren	868	1.255
Overige vorderingen en overlopende activa ³	887	744
Liquide middelen ⁴	15.852	13.474
	17.606	15.473
Totaal activa	26.401	24.172

Passiva

	31 december 2007	31 december 2006
Eigen vermogen		
Algemene reserve ⁵	3.080	3.368
Bestemmingsfonds huisvesting ⁶	0	2.533
Bestemmingsfonds Koopman ²	2.314	2.369
	5.394	8.270
Vorzieningen		
Ingegane wachtgeldverplichtingen ⁷	201	297
Uitgestelde beloningen ambtsjubilea ⁷	148	180
	350	477
Kortlopende schulden		
Crediteuren	2.561	4.745
Overige schulden en overlopende passiva ⁸	9.769	5.963
Saldo lopende projecten ⁹	8.328	4.717
	20.657	15.425
Totaal passiva	26.401	24.172

De noten verwijzen naar de toelichting op de balans.

Winst- en verliesrekening over 2007

in duizenden euro's

	2007		2006	
	realisatie	begroting	realisatie	Begroting
Baten				
Rijksbijdrage OCW	35.539	34.656	33.834	33.122
Rijksbijdrage projectgelden	6.840	6.840		
Rijksbijdrage OCW geaffilieerde instellingen	289	286	286	281
Derde Geldstroom	5.173	4.640	5.278	3.300
Overige baten	667	578	618	460
Incidentele baten	0	0	854	0
Rentebaten	743	450	485	450
	51.050	47.450	41.355	37.613
Lasten				
Personeelslasten	17.706	17.182	16.868	15.679
Afschrijvingen op vaste activa	1.400	1.640	2.515	1.700
Overige bedrijfslasten	34.765	31.128	24.536	22.734
	53.871	49.950	43.918	40.113
Resultaat uit normale bedrijfsvoering	-2.821	-2.500	-2.563	-2.500
Baten Fonds Koopman	107	0	152	0
Lasten Fonds Koopman	-162	0	-74	0
Resultaat	-2.877	-2.500	-2.485	-2.500
Verwerking resultaat				
Algemene reserve	-288	0	-573	0
Bestemmingsfonds huisvesting	-2.533	-2.500	-1.990	-2.500
Bestemmingsfonds Koopman	-56	0	78	0
	-2.877	-2.500	-2.485	-2.500

Kasstroomoverzicht over 2007

in duizenden euro's

	2007	2006
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Exploitatiesaldo	-2.877	-2.485
Afschrijvingen en desinvesteringen	1.400	1.957
Mutatie werkkapitaal		
- Vorderingen	245	334
- Schulden	1.621	372
- Saldo lopende projecten	3.611	1.975
Mutatie voorzieningen	-127	-31
	3.874	2.122
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Materiële vaste activa	-1.551	-3.446
Financiële vaste activa	56	-78
	-1.495	-3.525
Mutatie liquide middelen	2.378	-1.403
Liquide middelen begin boekjaar	13.474	14.876
Liquide middelen ultimo boekjaar	15.852	13.474
	2.378	-1.403

Rijksbijdrage Onder de rijksbijdrage wordt de jaarlijkse rijksbijdrage van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap verstaan.

Kasstroomoverzicht Het kasstroomoverzicht is opgesteld conform de indirecte methode.

Pensioenkosten De pensioenregeling van de Stichting Bedrijfspensioenfonds ABP is een zogeheten toegezegde pensioenregeling. De KB betaalt een jaarlijks vast te stellen premie aan het fonds en er bestaat geen verplichting tot het betalen van aanvullende bijdragen indien er sprake is van een tekort bij het fonds anders dan een hogere toekomstige premie. Het actuariële risico, inclusief het beleggersrisico, ligt niet bij de KB.

De indexatie van pensioenen is, zowel formeel als feitelijk, voorwaardelijk en is afhankelijk van of er voldoende middelen in het pensioenfonds zijn. De KB is niet verplicht bij te betalen voor indexatie van de uitkeringen.

Indien een overschot of tekort in het fonds van invloed is op de toekomstige door de KB te betalen premies, informeert het ABP de KB door middel van kwartaalberichten, het jaarverslag en de jaarlijkse bekendmaking van premies en franchises. De mogelijke gevolgen voor de KB zijn niet anders dan een verlaging of een verhoging van toekomstig te betalen premies. De feitelijke premieverhoging of -verlaging voor de KB kan ook beïnvloed worden door een wijziging in de pensioenbijdrage die bij de werknemer geïnd wordt. Gezien het bovenstaande is deze pensioenregeling in de jaarrekening verwerkt als een *toegezegde bijdrage regeling*.

Toelichting op de balans

in duizenden euro's

Vaste activa

De specificatie van de post *materiële vaste activa* is als volgt:

1. Materiële vaste activa

Inventaris en apparatuur	2007	2006
--------------------------	------	------

Stand per begin boekjaar

Historische kostprijs	21.484	21.674
Cumulatieve afschrijvingen	-15.274	-16.954
Boekwaarde	6.210	4.720

Mutaties in de boekwaarde

Investerings	1.551	4.014
Desinvesterings	-17	-568
Afschrijvingen	-1.383	-1.957
Saldo	151	1.490

Stand per ultimo boekjaar

Historische kostprijs	20.416	21.484
Cumulatieve afschrijvingen	-14.055	-15.274
Boekwaarde	6.361	6.210

Onder materiële vaste activa zijn geen activa opgenomen waarvan de beschikbaarheid berust op een beperkt genotsrecht zoals erfpacht- en opstalrecht of huurkoop c.q. financieringshuur. De gebouwen en terreinen die de huisvesting van de KB vormen zijn geen eigendom. De met de huisvesting samenhangende kosten van onderhoud zijn echter voor rekening van de gebruiker. Hiervoor is in de rijksbijdrage een vergoeding voorzien. De investeringen hebben betrekking op bibliotheek- en kantoorinrichting en IT-apparatuur.

De specificatie van de post *financiële vaste activa* is als volgt:

2. Financiële vaste activa

Deelnemingen en overige financiële vaste activa	31 december 2007	31 december 2006
Strata Preservation NV	120	120
Fonds Koopman	2.314	2.369
Totaal	2.434	2.489

Strata Preservation NV

Strata Preservation NV is een bedrijf in microverfilming en digitalisering dat door de KB en OCLC Inc. in 2002 is opgericht. De deelneming is in 2005 gewaardeerd op nul. Het in de specificatie vermelde bedrag is het restant van een aan Strata verstrekte lening. De deelneming is in januari 2008 verkocht.

Fonds Koopman

Het Fonds Anny Antoine / Louis Koopman betreft een legaat van dr. J.L. Koopman en heeft ten doel het in stand houden en aanvullen van zijn nalatenschap. Alle lasten, verplichtingen, rechten en goederen die deel uitmaken van het Fonds Koopman zijn door het ministerie van ocw in het jaar 1995 overgedragen aan de KB (brief OWB-I-95009700 d.d. 12 mei 1995). Het Fonds is opgenomen in de jaarrekening van de KB, op de balans onder 'financiële vaste activa' en 'eigen vermogen' en in de winst- en verliesrekening als separaat resultaat. De effecten van het Fonds worden gewaardeerd op marktwaarde ultimo boekjaar. Het Fonds heeft een eigen bestuur. Uit de baten wordt een collectie Franse belletrise verworven en onderhouden. De KB heeft geen vrije beschikking over de middelen van het Fonds.

Het bestuur van het Fonds Koopman bestond op 31 december 2007 uit de volgende personen:

Dr. M.P. Bossenbroek, voorzitter

Mw. drs. M. Jacobs-de Ligter, secretaris

L. Kroon, penningmeester

Mw. dr. E.S. van Eijck van Heslinga, lid

Het financiële vaste activum Fonds Koopman is als volgt samengesteld:

Financieel activum Fonds Koopman	31 december 2007	31 december 2006
Effecten	2.201	2.277
Saldo vorderingen en nog te betalen bedragen	43	19
Liquide middelen	70	73
	2.314	2.369

Het verloop van het Fonds Koopman is als volgt:

Verloopstaat Fonds Koopman	2007	2006
Stand begin boekjaar	2.369	2.291
Baten		
Couponrente en dividenden	105	102
Interest	1	1
Mutatie waardeverschillen effecten	-98	49
	9	152
Lasten		
Personele lasten	-4	19
Overige bedrijfslasten	11	9
Aankoop en onderhoud collectie	57	46
	64	74
Stand ultimo boekjaar	2.314	2.369

De personele kosten bevatten een correctie uit het boekjaar 2006.

Vlottende activa

De specificatie van de post *overige vorderingen en overlopende activa* is als volgt:

3. Overige vorderingen en overlopende activa	31 december 2007	31 december 2006
Vooruitbetaalde bedragen	647	528
Nog te ontvangen bedragen	232	188
Voorschotten	8	27
	887	744

De specificatie van de post *liquide middelen* is als volgt:

4. Liquide middelen	31 december 2007	31 december 2006
Kas	24	14
Bank- en girorekeningen	15.828	13.460
	15.852	13.474

De KB participeert in het geïntegreerd middelenbeheer (schatkistbankieren) van het ministerie van Financiën.

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de KB.

Eigen vermogen

De specificatie van de post *eigen vermogen* is als volgt:

5. Algemene reserve	31 december 2007	31 december 2006
Stand begin boekjaar	3.368	3.941
Mutatie	-288	-573
Stand ultimo boekjaar	3.080	3.368

Het exploitatiesaldo uit normale bedrijfsvoering 2007 is ten laste gebracht van de algemene reserve.

De specificatie van de post *bestemmingsfonds huisvesting* is als volgt:

6. Bestemmingsfonds huisvesting	31 december 2007	31 december 2006
Stand begin boekjaar	2.533	4.523
Mutatie	-2.533	-1.990
Stand ultimo boekjaar	0	2.533

Het bestemmingsfonds huisvesting is in 2001 gevormd uit vooruitontvangen bedragen in de rijksbijdrage, die onder het huisvestingsbudget vielen. Deze bedragen zijn bedoeld voor instandhouding van en groot onderhoud aan het KB-gebouw. Aan het fonds is in 2007 wegens grote gebouwprojecten (onder meer de renovatie van de leesalen) € 2.533.000 onttrokken, waarmee het fonds tot nul is gereduceerd. De KB krijgt de jaarlijkse huurverhogingen niet volledig gecompenseerd in de rijksbijdrage. Dit probleem is onder de aandacht van het ministerie van ocw gebracht.

Voor een specificatie van de post *bestemmingsfonds Koopman* wordt verwezen naar de toelichting onder financiële vaste activa.

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

7. Voorzieningen	2007		2006	
	ingegane wachtgeld- verplichtingen	uitgestelde beloningen ambtsjubilea	ingegane wachtgeld- verplichtingen	uitgestelde beloningen ambtsjubilea
Stand begin boekjaar	297	180	507	0
Onttrekkingen	-227	0	-186	0
Dotaties	131	0	0	180
Vrijval	0	-31	-24	0
Stand ultimo boekjaar	201	148	297	180

De kosten voor wachtgeld in 2007 (een bedrag van € 227.000) zijn ten laste van de voorziening gebracht. De totale wachtgeldverplichting voor voormalige medewerkers die per 31 december 2007 in de wachtgeldregeling vielen bedraagt € 201.000. Het aantal wachtgelders bedroeg op die datum vier (2006: negen).

De uitgestelde personeelsbeloningen betreffende ambtsjubilea zijn als gevolg van een stelselwijziging ondergebracht in een separate voorziening. De stand van deze voorziening op 31 december 2007 bedraagt € 148.000.

Kortlopende schulden

De specificatie van de post *overige schulden en overlopende passiva* is als volgt:

8. Overige schulden en overlopende passiva	31 december 2007	31 december 2006
Transitoria personele kosten	1.001	976
Schulden betreffende belastingen en sociale premies	698	670
Vooruitontvangen bedragen	1	53
Transitorium landelijke projecten	7.940	4.465
Overige overlopende passiva	129	-201
	9.769	5.963

Het transitorium landelijke projecten is als volgt samengesteld:

Transitorium landelijke projecten	31 december 2007	31 december 2006
Nationaal programma Metamorfoze	5.254	2.448
Nationaal programma Geheugen van Nederland	2.155	1.485
Onderzoeksprogramma Digitale Duurzaamheid	532	532
	7.940	4.465

Het verloop van het transitorium landelijke projecten is als volgt:

Verloopstaat transitorium landelijke projecten	2007	2006
Stand begin boekjaar	4.465	3.754
Ontvangen subsidies landelijke projecten	5.355	2.767
Uitgekeerde subsidies landelijke projecten	-1.880	-2.057
Stand ultimo boekjaar	7.940	4.465

In deze post zijn de bedragen opgenomen die in het kader van de landelijke programma's Metamorfoze (conservering) en Het Geheugen van Nederland (digitalisering) zijn gereserveerd ten behoeve van instellingen in Nederland of daarbuiten die een belangrijke Nederlandse collectie willen laten conserveren en/of digitaliseren. Het genoemde bedrag per 31 december 2007 is grotendeels verplicht.

Over deze bedragen, die als subsidie worden uitgekeerd, moet de KB verantwoording afleggen. Aan de ontvangende instellingen wordt dan ook, voor subsidiebedragen hoger dan € 10.000, een accountantsverklaring gevraagd.

De projectmiddelen die de KB zelf in het kader van deze activiteiten ontvangt, zijn net als in vorige jaren ondergebracht in het saldo lopende projecten.

De specificatie van de post *saldo lopende projecten* is als volgt:

9. Saldo lopende projecten	31 december 2007	31 december 2006
Metamorfoze (KB-projecten)	1.515	909
Geheugen van Nederland (KB-projecten)	1.633	446
Digitale duurzaamheid (KB-projecten)	963	1.737
Staten-Generaal Digitaal	110	196
Digitalisering Bijzondere Collecties	2.156	1.290
Databank Digitale Dagbladen	873	0
Overige projecten	1.077	140
	8.328	4.717

Het verloop van het saldo lopende projecten is als volgt:

Verloopstaat saldo lopende projecten	2007	2006
Stand begin boekjaar	4.717	3.453
Ontvangen projectmiddelen	9.783	6.542
Kosten projecten	-5.715	-5.008
Afgesloten projecten	-458	-270
Stand ultimo boekjaar	8.328	4.717

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

De belangrijkste niet uit de balans blijvende verplichtingen met een substantieel financieel belang zijn:

Huurverplichtingen

Met de Rijksgebouwendienst is een huurcontract voor het KB-gebouw gesloten tot en met 2035. De huur (inclusief servicekosten) bedraagt in 2007 € 11.789.000. De huur wordt elk jaar door de Rijksgebouwendienst geïndexeerd. Tot en met 2007 is de KB hiervoor in de rijksbijdrage van ocw niet volledig gecompenseerd. Daarnaast wordt de huur incidenteel verhoogd met de zgn. allonges ter dekking / aflossing van de kosten van uitbreidingen / aanpassingen van gebouw en gebouwinstallaties die via de leenfaciliteit gefinancierd zijn.

ICT contracten

Het onderhoudscontract met IBM betreffende het e-Depot ter waarde van € 532.000 loopt door tot 2012.

Toelichting op de winst- en verliesrekening

in duizenden euro's

Baten

1. Rijksbijdrage OCW	2007		2006	
	realisatie	begroting	realisatie	begroting
Rijksbijdrage OCW begroting (begin boekjaar):				
Rijksbijdrage	34.656	34.656	30.732	30.732
Rijksbijdrage projectmiddelen	6.840	6.840	2.390	2.390
Rijksbijdrage geaffilieerde instellingen	286	286	281	281
Rijksbijdrage tbv Bibliographie Linguistique	186	186	182	182
Rijksbijdrage OCW bijstelling (september):				
Bijstelling personele kosten	590	0	321	0
Bijstelling materiële kosten	107	0	164	0
Bijstelling huisvestingsbudget	186	0	227	0
Bijstelling geaffilieerde instellingen	3	0	5	0
Bijstelling geaffilieerde instellingen	5	0	4	0
	42.859	41.968	34.306	33.585
Minus: Bibliographie Linguistique	-191	-186	-186	-182
	42.668	41.782	34.120	33.403

Onderdeel van de rijksbijdrage is een bedrag van € 8.000.000 voor behoud van wetenschappelijke en culturele collecties. Hiervan wordt € 1.160.000 structureel aangewend voor vast personeel. Het restant, € 6.840.000 is toegevoegd aan projectmiddelen.

De rijksbijdrage voor Bibliographie Linguistique wordt volledig doorbetaald aan het Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL) in Leiden. Vanaf 1 februari 2008 zal het bedrag worden overgemaakt aan Stichting Bibliographie Linguistique, die gehuisvest is bij Brill Publishers, Leiden.

2. Overige baten	2007		2006	
	realisatie	begroting	realisatie	begroting
Opbrengsten interbibliothecair leenverkeer	302	200	285	150
Subsidies verworven formatie	191	138	139	70
Opbrengsten kw-passen	134	130	140	130
Opbrengsten publicaties	11	10	7	10
Diverse baten	29	100	48	100
	667	578	618	460

Lasten

1. Personele lasten	2007		2006	
	realisatie	begroting	realisatie	begroting
Personeel in vaste dienst	13.139	14.808	13.180	13.895
Personeel in tijdelijke dienst	1.325	350	867	350
Projectpersoneel	2.200	1.200	1.879	600
Kosten wachtgeldregeling	134	0	-24	0
Overige personele lasten	909	824	965	834
	17.706	17.182	16.868	15.679

De post personeel in vaste dienst bevat de bezoldiging van het Algemeen Bestuurscollege, in totaal € 33.000.

2. Overige bedrijfslasten	2007		2006	
	realisatie	begroting	realisatie	begroting
Huisvestingslasten				
Huur en servicekosten gebouw	11.789	9.500	8.437	8.130
Onderhoud gebouw en projecten	3.282	2.880	4.843	3.835
Exploitatiekosten gebouw	2.331	1.900	2.131	2.050
	17.402	14.280	15.411	14.015
Beheerslasten				
Bureaunkosten	814	710	828	747
Reis- en verblijfskosten	140	130	138	153
Abonnementen externe faciliteiten	365	380	361	382
Automatiseringskosten	1.744	2.040	1.628	1.410
Kosten communicatie en marketing	420	275	281	285
Materiële kosten projecten	11.155	10.280	3.176	2.690
Kosten geaffilieerde instellingen	289	286	286	281
Overige beheerslasten	826	1.015	812	1.065
	15.753	15.116	7.510	7.013
Collectie				
Aanschaffingen collectie	1.394	1.528	1.369	1.502
Onderhoud en bindwerk collectie	215	204	246	204
	1.609	1.732	1.615	1.706
Afschrijvingen				
Afschrijvingen	1.383	1.640	1.947	1.700
Desinvesteringen	17	0	568	0
	1.400	1.640	2.515	1.700
Totaal overige bedrijfslasten	36.165	32.768	27.051	24.434

(Inter)nationale samenwerking

Samenwerking in Nederland

UKB

UKB is het samenwerkingsverband van de dertien Nederlandse universiteitsbibliotheken en de KB. De KB verzorgt de beleidsmatige en secretariële ondersteuning voor het bestuur en een aantal commissies. Ook stelt de KB capaciteit beschikbaar voor benchmarkingonderzoek.

NCDD

De KB heeft het initiatief genomen tot de inrichting van de Nationale Coalitie voor Digitale Duurzaamheid (NCDD). Dit heeft de KB gedaan in samenwerking met DANS (Data Archiving and Networked Services), een KNAW-instituut mede ondersteund door NWO. Naast KB, DANS, NWO en KNAW zijn SURF, het Nationaal Archief, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, het CBS, de Federatie 3TU en het ministerie van Binnenlandse Zaken toegetreten. DEN is geassocieerd lid van de NCDD. De groep leden zal in de komende periode worden uitgebreid met andere belanghebbenden uit relevante sectoren. De NCDD heeft tot doel een stabiele organisatorische en technische infrastructuur te realiseren, die duurzame toegankelijkheid garandeert van digitale gegevens die van cruciaal belang zijn voor wetenschap, cultuur en samenleving. De NCDD wil dit doel de komende vijf jaar verwezenlijken. Daarnaast bundelen de deelnemers in de NCDD hun kennis op het terrein van digitale duurzaamheid en dragen die actief uit naar de buitenwereld. De NCDD is in 2007 van start gegaan en zal in het voorjaar van 2008 de vorm krijgen van een stichting. (www.ncdd.nl)

STITCH

De KB, de Vrije Universiteit en het Max Planck Instituut werken samen in het STITCH-project: Semantic Interoperability To access Cultural Heritage. Dit is een onderdeel van het NWO-programma Continuous Access To Cultural Heritage (CATCH). Het doel hiervan is de ontwikkeling van theorie, methoden en programma's om thesauri en classificatiesystemen die bij de verschillende culturele erfgoedinstellingen gebruikt worden, te koppelen om de toegang te verbeteren.

BGW

In het project Bibliotheekvoorziening Geesteswetenschappen werkt de KB al vanaf 1998 met zes universiteitsbibliotheken samen om de vershraling van de collecties op het gebied van de geesteswetenschappen tegen te gaan. In 2006 is de derde tranche afgerond, waarin NWO voor de laatste maal bijdroeg. Volgens afspraak blijven de deelnemers in 2007-2008 zelf extra investeren in de literatuurvoorziening voor de geesteswetenschappen. De KB is penvoerder van BGW en heeft in 2007 de definitieve afrekening en het eindverslag aangeboden aan NWO.

GOO

De KB deelt met onder andere UKB het landelijke systeem voor Gemeenschappelijke Onderwerpsontsluiting (GOO). De KB levert de landelijke coördinator GOO en de secretaris van de landelijke stuurgroep GOO en beheert in opdracht van de Stuurgroep de gemeenschappelijke trefwoordthesaurus (GTT).

LIIS

De Algemeen Directeur van de KB is voorzitter van de Adviesraad Landelijke Informatie-Infrastructuur. In de raad overleggen universiteitsbibliotheken, speciale bibliotheken en openbare bibliotheken met OCLC, die de systemen Gemeenschappelijk Geautomatiseerd Catalogiseersysteem (GGC) en de Nederlandse Centrale Catalogus (NCC) beheert. Het GGC ligt ten grondslag aan de NCC, dat de basis vormt voor het interbibliothecair leenverkeer (IBL). De KB voorziet in de functie van landelijk IBL-coördinator en beleidsadviseur LIIS.

FOBID

De KB speelt een actieve rol in de Federatie van Organisaties in het Bibliotheek-, Informatie-, en Documentatiewezen. Zij is vertegenwoordigd in het bestuur, de Juridische Commissie, de Commissie Ontsluiting en de Nederlandse IFLA-Commissie.

Blue Shield

De KB vertegenwoordigt binnen het bestuur van de cultuurbeschermingsorganisatie Blue Shield Nederland de IFLA-koepel. De KB verzorgt het secretariaat en draagt tevens zorg voor het hosten van de website.

Nationale Unesco Commissie

De KB is vertegenwoordigd in het werkgroepverband Cultuur, Communicatie en Informatie.

Stichting Pica

De KB is vertegenwoordigd in het bestuur van de Stichting Pica. Het doel van de Stichting is de bevordering van de wetenschappelijke en openbare informatievoorziening in Nederland, o.a. door het subsidiëren van projecten en activiteiten die de samenwerking tussen bibliotheken stimuleren.

SURFfoundation

(Samenwerkingsorganisatie van het hoger onderwijs en onderzoek op het gebied van netwerk-dienstverlening en informatie- en communicatietechnologie). De KB participeert in SURF als lid van het Algemeen Bestuur en adviseur van het Platform ICT en Onderzoek.

Tiele-Stichting

De KB faciliteert de inhoudelijke en praktische ondersteuning van het bestuur van de Dr. P.A. Tiele-Stichting, de stichting ter bevordering van de wetenschap van het boek en de drukkunst en de daarmee samenhangende technieken.

Het Nederlands Bibliografisch Centrum

(NBC) is opgericht om samenwerking op het gebied van de Nederlandse Bibliografie te bevorderen. Het is een samenwerkingsverband van bibliotheken, uitgevers en de boekhandel. De KB is als vice-voorzitter vertegenwoordigd in het bestuur en zorgt voor beleidsmatige en secretariële ondersteuning.

Boekenoverleg

De Koninklijke Vereniging van het Boekenvak (KVB) heeft het Boekenoverleg opgericht om de relatie tussen het commerciële deel van het vak en de gesubsidieerde instellingen vorm te geven. Het Boekenoverleg komt minimaal tweemaal per jaar bijeen onder voorzitterschap van mr. drs. L.C. Brinkman.

Museum Meermanno

De KB is vertegenwoordigd in de Raad van Toezicht van dit museum en werkt regelmatig samen in tentoonstellingen en andere wetenschappelijke en culturele activiteiten.

Stichting Bibliotheca Philosophica Hermetica – Bibliotheek Ritman

De KB is vertegenwoordigd in het bestuur.

Anno

In de Stichting Actueel Verleden (merknaam Anno) werken samen de KB, het Nationaal Archief, het Letterkundig Museum, het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie, het Centraal Bureau voor Genealogie en het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. Vanuit de gedachte dat kennis van het verleden een beter begrip van het heden bevordert, wil Anno het historisch besef in Nederland vergroten.

Daartoe organiseert Anno jaarlijks onder meer de Week van de Geschiedenis, de Landelijke Archiefvandaag en de Nacht van de Geschiedenis. Aan deze activiteiten draagt de KB bij. Daarnaast participeert zij in het bestuur en is zij voorzitter van de Raad van Partners.

Zeeuwse bibliotheek

Sinds begin 2007 heeft de KB een samenwerkingsovereenkomst met de Zeeuwse bibliotheek. Leden van deze bibliotheek kunnen tegen gereduceerd tarief via de KB-jaarpas gebruik maken van alle KB-faciliteiten. Daarnaast wordt er samengewerkt bij digitaliseringsprojecten en het toegankelijk maken van oude en bijzondere collecties en vindt uitwisseling van personeel plaats.

Internationale samenwerking - Europa

TEL

The European Library (TEL) is op initiatief van de Conference of European National Librarians (CENL) in 2004 door de KB als operationele dienst ontwikkeld. In opdracht van CENL is de KB sindsdien host en uitvoerder van TEL. Inmiddels is TEL uitgegroeid tot een dienst die de Europese nationale bibliotheken ondersteunt bij het integraal vindbaar en doorzoekbaar maken van de eigen digitale en papieren collecties via een centrale portal en bij het gebruikmaken van technische standaarden. Binnen TEL wordt een reeks projecten ontwikkeld en uitgevoerd.

TEL-ME-MOR

In het kader van dit EU-project zijn de collecties van de (toen) tien nieuwe EU-lidstaten toegevoegd aan TEL. Dit project is begin 2007 succesvol afgerond met als resultaat een forse groei van TEL.

EDL-project

Dit project is in september 2006 gestart en heeft onder meer tot doel om de resterende negen EU- en twee EFTA-landen versneld op te nemen in TEL. Eind 2007 namen 33 van de 47 leden van CENL als volwaardig lid deel aan TEL.

TELplus

Dit project is ontwikkeld in het kader van het eContentPlus-programma en kent een scala aan doelstellingen waaronder het leveren van meer digitale inhoud door de bevordering van het ocr-en van reeds gescande collecties en het gebruik van webdiensten in een Web 2.0 omgeving. Daarnaast worden binnen dit project de collecties van de nieuwste twee leden van de EU, Bulgarije en Roemenië, toegevoegd.

Stichting EDL

In november 2007 is de stichting European Digital Library (EDL) opgericht waarin de overkoepelende Europese organisaties voor erfgoed participeren. De stichting begeleidt onder meer de uitvoering van het project EDLnet; de KB vervult hierbij de rol van projectcoördinator.

EDLnet

In EDLnet wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een prototype dat moet leiden tot de Europese digitale bibliotheek. De naam van deze dienst is Europeana.

Het is de eerste stap in het concretiseren van de visie van Eurocommissaris Viviane Reding om binnen een termijn van vier jaar alle digitale collecties uit de verschillende erfgoedsectoren, zoals (nationale) bibliotheken, archieven en musea in Europa integraal en meertalig toegankelijk te maken. Binnen het project EDLnet, dat wordt uitgevoerd in het kader van het eContentPlus-programma van de EU, worden de organisatorische, technische en financiële voorwaarden in kaart gebracht die uiteindelijk moeten leiden tot een operationele dienst. TEL wordt daarbij consequent als voorbeeld genoemd.

Michael+

De KB participeert in dit samenwerkingsverband tussen veertien partners om beschrijvingen van digitale collecties beschikbaar te stellen op centraal Europees en centraal landelijk niveau. De projectorganisatie voor de Nederlandse bijdrage is bij de KB ingericht.

Alliance for Permanent Access to the Records of Science

De KB heeft met de British Library (BL) het initiatief genomen tot oprichting van deze alliantie, die in 2007 formeel van start is gegaan met tien vooraanstaande leden: CERN, European Space Agency, European Science Foundation, Science and Technology Facilities Council, Max Planck Gesellschaft, International Association of STM Publishers, British Library, Koninklijke Bibliotheek, Deutsche Nationalbibliothek en JISC. Ook drie nationale coalities voor digitale duurzaamheid (DPC, NESTOR en de NCD) doen mee in de Alliantie. Doel is om te komen tot een Europese organisatorische infrastructuur die duurzame toegang biedt tot wetenschappelijke gegevens.

PLANETS

De KB is partner in het grote Europese PLANETS-project. PLANETS ontwikkelt instrumenten en keuzemodellen voor de langetermijnbewaring en permanente toegankelijkheid van digitale objecten in bibliotheken en archieven. Binnen dit project, waarin zestien Europese partners samenwerken, treedt de KB op als projectleider van een van de vijf hoofdmodules. Het project kent een doorlooptijd van vier jaar (juni 2006-juni 2010). Het wordt wereldwijd erkend als de belangrijkste impuls voor onderzoek en ontwikkeling met betrekking tot duurzame opslag en toegankelijkheid van digitaal materiaal.

IMPACT

De KB diende in 2007 samen met veertien Europese partners (bibliotheken, universiteiten en leveranciers) een – inmiddels gehonoreerd – subsidieaanvraag in bij de Europese Commissie voor het project IMPACT, Improving Access to Text. In dit project zal worden gewerkt aan verschillende innovatieve technieken voor de verbetering van automatische OCR, uiteenlopend van een zelflerende OCR machine tot de bouw van verfijnde computerlexica. Er zal ook veel aandacht worden besteed aan het delen van kennis en 'best practices' op het gebied van massadigitalisering met instellingen in het veld. Het project, dat vier jaar zal duren, gaat op 1 januari 2008 van start en wordt gecoördineerd door de KB.

Sabido

De KB participeert als lid in Sabido, het Vlaams-Nederlands Samenwerkingsverband archief, bibliotheek en documentatie, dat op initiatief van de Nederlandse Taalunie is ingesteld.

LIBER

De KB is actief lid van de Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche (LIBER), de Europese associatie van grote wetenschappelijke bibliotheken. LIBER heeft als doel een functioneel netwerk van onderzoeksbibliotheken in Europa te vormen en dit Europese netwerk te steunen in het beheer en behoud van Europees cultureel erfgoed.

Daarnaast heeft de KB een aantal bijzondere samenwerkingsovereenkomsten met bibliotheken in Europa, waaronder de British Library, KB Brussel en de Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel.

CENL

De Conference of European National Librarians (CENL) is het samenwerkingsverband van nationale bibliotheken in Europa. De KB heeft zitting in het bestuur van CENL en vertegenwoordigde die organisatie in het bestuur van de International DOI (Digital Object Identifier) Foundation (tot medio 2007).

Internationale samenwerking - wereldwijd

CDNL

Conference of Directors of National Libraries. Als nationale bibliotheek van Nederland participeert de KB op directieniveau in dit mondiale samenwerkingsverband van nationale bibliotheken.

IFLA

De KB neemt actief deel in de wereldwijde koepelorganisatie voor bibliotheken, de International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). Het hoofdkwartier van de IFLA is gehuisvest in het KB-gebouw. Daarnaast is de KB ruim vertegenwoordigd in de verschillende standing committees (National Libraries, Management and Marketing, Preservation and Conservation, Rare Books and Manuscripts).

ICABS

De KB is partner in ICABS, het samenwerkingsverband van de nationale bibliotheken van Australië, Duitsland, Portugal, Groot-Brittannië, de Verenigde Staten en Nederland, onder de vlag van IFLA en CDNL. Doel van deze alliantie is afstemming van activiteiten op het gebied van de ontwikkeling en coördinatie van internationale bibliografische standaarden, waaronder die voor de langetermijnarchivering van elektronische bronnen.

Overzicht archiveringsovereenkomsten uitgevers internationaal e-Depot

	Uitgever	Contract getekend op	Aantal tijdschr.*	Aanwas per jaar	Omvang backfiles
1.	Elsevier Science	08-08-2002	1.638	250.000	8.100.000
2.	Kluwer Academic	18-03-2003	700	50.000	300.000
3.	BioMed Central	17-09-2003	149	9.000	13.000
4.	Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde	01-03-2004	2	2.200	321.000
5.	Blackwell Publishing	22-06-2004	792	32.000	430.000
6.	Oxford University Press	13-10-2004	173	15.000	500.000
7.	Taylor & Francis	01-11-2004	1.118	55.000	350.000
8.	Sage Publications	18-03-2005	450	15.000	1.250.000
9.	Springer Science	06-04-2005	615	98.000	900.000
10.	Koninklijke Brill	11-08-2005	117	3.600	18.000
11.	International Union for Crystallography	01-11-2005	7	7.000	67.000
12.	IOS Press	11-01-2007	80	2.000	12.000
	Totaal		5.841	538.800	12.261.000

* Deze cijfers zijn niet afgerond waardoor de opgaven kunnen verschillen met overzichten bij Swets en HighWire.

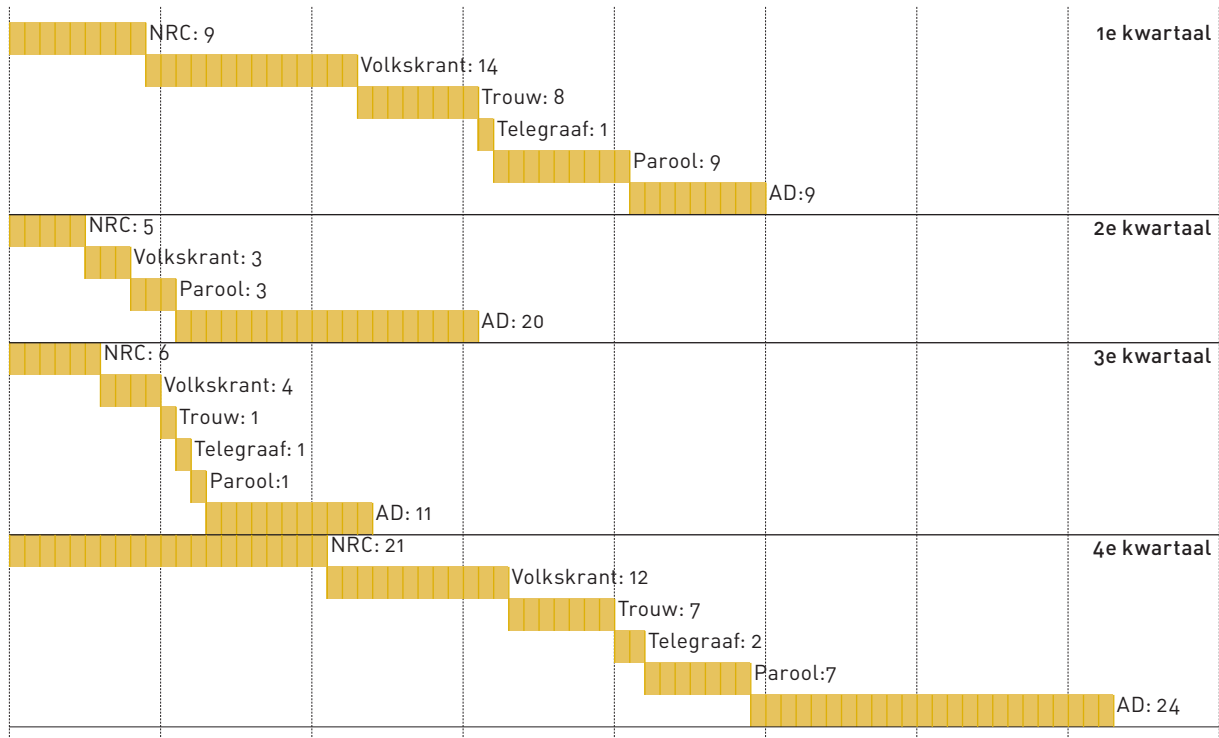
In voorbereiding zijn:

	tijdschrifttitels	aanwas	backfiles
ProQuest	425	75.000	2.000.000
Emerald	214	6.700	68.000
IOPP	31		
AMA			33.000
Company of Biologists	3		
Portland Press	8		
Atlantis Press	2		

Bijlage 4 KB in de pers

De KB laat permanent onderzoek doen naar vermeldingen in de gedrukte pers (landelijk en regionaal), op de zoektermen 'KB', 'Koninklijke Bibliotheek' en 'De Verdieping van Nederland'. De vermeldingen leveren gratis publiciteit (free publicity) voor de KB op, die kan worden weergegeven in de zogenaamde advertentiewaarde. Deze wordt bepaald aan de hand van onder andere de pagina van de vermelding in het gedrukte medium, de omvang van het bericht en de verspreiding. In 2007 bedroeg de totale advertentiewaarde in free publicity bijna 1 miljoen €. Er waren 844 vermeldingen.

Vermelding KB in landelijke dagbladen

Onderstaand wordt een overzicht gegeven van de vijftien onderwerpen waarmee de KB in aantallen vermeldingen de meeste pers aandacht heeft gekregen.

onderwerp	aantal vermeldingen	advertentiewaarde in €
Op Vakantie! (De Verdieping van Nederland)	60	24.849
Digitalisering/boekversnijding	37	72.981
Gruuthuse	32	112.937
Jonathan Israel	28	64.441
Metamorfoze	21	17.758
Komrij	20	67.568
Prentenboeken (De Verdieping van Nederland)	15	10.949
Michiel de Ruyter (De Verdieping van Nederland)	11	7.859
Staten-Generaal Digitaal	10	22.629
Magazine!	9	18.352
Sailing Letters	7	121.355
Kranten/dagbladen	7	15.037
Digitalisering/algemeen	6	29.263
Couperus	5	11.638
e-Depot	3	15.360

Afkortingen

ABC	Algemeen Bestuurscollege
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
ANP	Algemeen Nederlands Persbureau
BGW	Bibliotheekvoorziening Geesteswetenschappen
BL	British Library
BL	Bibliographie Linguistique / Linguistic Bibliography
BZK	(Ministerie van) Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CATCH	Continuous Access to Cultural Heritage
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCMM	Centrale Catalogus Middeleeuwse Manuscripten
CDNL	Conference of Directors of National Libraries
CENL	(Foundation) Conference of European National Librarians
CERL	Consortium of European Research Libraries
CERN	Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire
DANS	Data Archiving and Networked Services
DARE	Digital Academic Repositories
DEN	Stichting Digitaal Erfgoed Nederland
DICE	Database Incidentenregistratie Cultureel Erfgoed
DPC	Digital Preservation Coalition
EDL	European Digital Library
EU	Europese Unie
FEZ	Financieel Economische Zaken
FOBID	Federatie van Organisaties op het gebied van het Bibliotheek-, Informatie- en Documentatiewezen
fte	Full time equivalent
g&F	Gebouw & Facilitymanagement
GGC	Gemeenschappelijk Geautomatiseerd Catalogiseersysteem
GOO	Gemeenschappelijke Onderwerpsontsluiting
HKC	Hoofdafdeling Kennisdiensten & Collecties
HPD	Hoofdafdeling Publiekdiensten
HRD	Hoofdafdeling Research & Development
HVP	Hoofdafdeling Verwerking Publicaties
IBL	Interbibliothecair leenverkeer
IBM	International Business Machines Corporation
ICABS	IFLA-CDNL Alliance for Bibliographic Standards
ICN	Instituut Collectie Nederland
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IFLA	International Federation of Library Associations and Institutions
IISG	Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis

- IMC International Medieval Congress
- IMPACT Improving Access to Text
- INL Instituut voor Nederlandse Lexicologie
- ING Instituut voor Nederlandse Geschiedenis
- ISBN International Standard Book Number
- ISOC Internet Society Nederland
- IT Informatietechnologie
- JISC Joint Information Systems Committee
- KB Koninklijke Bibliotheek**
- KNAW Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen
- KNHG Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap
- KVB Koninklijke Vereniging van het Boekenvak
- LIBER Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche
- LIIS (Adviesraad) Landelijke Informatie Infrastructuur
- LM Letterkundig Museum
- NA Nationaal Archief
- NCC Nederlandse Centrale Catalogus
- NCDD Nationale Coalitie voor Digitale Duurzaamheid
- NESTOR Competentienetwerk Langetermijnarchivering
- NFI Nederlands Film Instituut
- NIAS Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and the Social Sciences
- NJBG Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis
- NMI Nederlands Muziek Instituut
- NWO Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
- OCLC Online Computer Library Center
- OCR Optical Character Recognition
- OCW (ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- OLS Online Services
- OR Ondernemingsraad
- P&O Personeel & Organisatie
- PARSE Permanent Access to the Records of Science in Europe
- RFID Radio Frequency Identification
- RKD Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie
- Senter-
Novem Agentschap voor Duurzaamheid en Innovatie
- STCN Short-Title Catalogue, Netherlands
- STITCH SemanTic Interoperability To access Cultural Heritage
- STM (International Association of) Scientific, Technical & Medical publishers
- SURF Samenwerkingsorganisatie van het hoger onderwijs en onderzoek op het gebied van netwerk-
dienstverlening en informatie- en communicatietechnologie

